

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

Social Theory

(PAPER – IV) (27/12/2017)

(3 Hours)

QP Code : 08510

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) **Attempt any Five** questions.
(2) **Figures** to right indicates full **Marks**.

1. Write detailed notes on :-
 - (a) Enlightenment and French revolution. **10**
 - (b) Positivism and law of three stages. **10**

 2. Elaborate on -
 - (a) Marx's theory of Alienation. **10**
 - (b) Dialectical and historical materialism. **10**

 3. Examine in detail Durkheim's contribution with reference to :
 - (a) Division of labour **10**
 - (b) Elementary forms of religious life **10**

 4. Discuss the following contribution of Max Weber :-
 - (a) Methodology, Verstehen Approach and ideal types **10**
 - (b) Social Action, power and Authority **10**

 5.
 - (a) Elaborate on Merton's theory of Function. **10**
 - (b) Explain Parson's theory of social system. **10**

 6.
 - (a) Examine in detail the ideas of Alfred Schutz. **10**
 - (b) Explain the concepts of Ethnomethodology and Phenomenology with suitable examples. **10**

 7.
 - (a) Discuss Habermas critique of Science and Rationality. **10**
 - (b) Examine the main tenets of critical theory. **10**

 8.
 - (a) Briefly examine the 'Theory of structuration by Antony Giddens. **10**
 - (b) Discuss in detail Gidden's views on Reconceptualizing institutions. **10**

 9.
 - (a) Elaborate on Foucault's theory of discourse. **10**
 - (b) Define post modernism. Discuss it's meaning. **10**

 10. Write short notes on following **(Any Two)** **20**
 - a) Theory of class struggle
 - b) Middle Range Theory
 - c) Theory of Division of Labour
 - d) Weber's views on religion.
-

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

सूचना :- (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(३) मराठी माध्यमाच्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. सविस्तर टिपण लिहा.
 - अ) प्रबोधनकाळ आणि फ्रेंच राज्यक्रांती १०
 - ब) विज्ञानवाद व तीन अवस्थांचा सिद्धांत १०
२. विशद करा. योगदान पुढील घटकांच्या आधारे
 - अ) मार्क्स यांचा परात्मता (अलगीकरण) सिद्धांत १०
 - ब) द्वंद्वत्मक व ऐतिहासिक भौतिकवादाचा सिद्धांत १०
३. डुरखिम यांच्या योगदानाचे पुढील घटकांच्या आधारे स्पष्टीकरण घ्या :
 - (अ) श्रमविभाजन १०
 - (ब) धार्मिक जीवनाच्या प्रार्थमिक पद्धती. १०
४. मॅक्स वेबर यांचे योगदान पुढील घटकांच्या आधारे विशद करा.
 - अ) संशोधन पद्धती- व्हेस्टर्न दृष्टिकोन, आदर्श प्रारूपे १०
 - ब) सामाजिक क्रिया, सत्ता आणि अधिकार १०
५. (अ) मर्टन यांच्या कार्यवादी सिद्धांत विशद करा. १०
(ब) पारसन्स यांचा सामाजिक व्यवस्थेचा सिद्धांत स्पष्ट करा. १०
६. (अ) अल्फ्रेड शूट्झ यांच्या विचारांचे सविस्तर परिक्षण करा. १०
(ब) लोकोत्तर पद्धतीशास्त्र व मानवीयशास्त्र या संज्ञांची सोदाहरण चर्चा करा. १०
७. (अ) हेबरमास चिकित्सा व तार्किकते संबंधीच्या विचारांची चर्चा करा. १०
(ब) मूल्यमापनात्मक सिद्धांताच्या मुख्य तत्वांचे परिक्षण करा. १०
८. (अ) गिडींग्ज यांचे संस्थांच्या पुर्नसंकल्पीकरणावरचे विचार यांची चर्चा करा. १०
(ब) गिडींग्ज यांच्या रचनाकरण सिद्धांताचे थोडक्यात परिक्षण करा. १०
९. (अ) फुको यांच्या संभाषणात्मक भटीच्या सिद्धांताची चर्चा करा. १०
(ब) आधुनिकोत्तरवादाची व्याख्या सांगून त्याच्या अर्थाची अर्थाची चर्चा करा. १०
१०. टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) २०
 - अ) वर्गसंघर्षाचा सिद्धांत
 - ब) मध्यमस्तरीय सिद्धांत
 - क) श्रमविभाजनाचा सिद्धांत
 - ड) वेबर यांचे धर्मविषयक विचार

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

Sociology of Work

(PAPER – V) (28/12/2017)

QP Code : 26591

[3 Hours]

[Total Marks : 100]

Please check whether you have got the right question paper

- N.B :** 1. Attempt any **five** questions.
2. **All** questions carry **equal** marks.

1. With reference to sociology of work explain the following concepts :
 - (a) Types of work
 - (b) Attributes, behaviour and skills of an entrepreneur.
 2. Examine the preconditions and consequences of Industrialization process.
 3. Define 'Motivation'. Explain the following theories of motivation :
 - (a) Herzberg's two factor theory
 - (b) Maslow's theory of need hierarchy.
 4. Define 'Management'. Write an essay on the human relations approach to management.
 5. Examine the nature and characteristics of Informal sector.
 6. Analyze the problems of agricultural labour in India with reference to rural indebtedness and farmer's suicide.
 7. (a) Define Industrial relations and explain its characteristics.
(b) Discuss the machineries for the settlement of Industrial Disputes.
 8. Elaborate on the characteristics and impact of Human Resource Management.
 9. Examine the impact of BPO's and KPO's on society.
 10. Write short notes on any two of the following :
 - (a) Work behaviour
 - (b) Role of private sector
 - (c) Problems and solutions of child labour
 - (d) Exit policy.
-

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

[३ तास]

एकूण गुण : १००

- सूचना : १. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
 २. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत (प्रत्येकी २० गुण)
 ३. मराठीतून उत्तरे लिहिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. श्रमाच्या समाजशास्त्राच्या संदर्भात पुढील संकल्पना स्पष्ट करा.
 (अ) कामाचे प्रकार
 (ब) उद्योजकाचे गुण, वर्तन व कौशल्य.
२. औद्योगिकीकरणाच्या प्रक्रियेच्या पुर्वस्थितीचे व परिणामाचे परीक्षण करा.
३. प्रेरणेची व्याख्या द्या. प्रेरणेसंबंधीच्या पुढील सिद्धांत स्पष्ट करा.
 (अ) हर्जबर्गचा द्विघटकीय सिद्धांत
 (ब) मॅस्लिओचा गरजपूर्तीचा सिद्धांत
४. व्यवस्थापनाची व्याख्या द्या. व्यवस्थापनाच्या मानवी संबंधाच्या दृष्टिकोनावर निबंध लिहा.
५. अनौपचारिक क्षेत्राचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये परीक्षण करा.
६. ग्रामीण कर्जबाजारीपणा व शेतकरी आत्महत्याच्या संदर्भात भारतीय शेतमजुरांच्या समस्येचे विश्लेषण करा.
७. (अ) औद्योगिक संबंधाची व्याख्या देऊन त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 (ब) औद्योगिक कलह मिटविण्यासाठी वापरण्यात येणाऱ्या यंत्रणांची चर्चा करा.
८. मानवी संसाधन व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये व महत्त्वाचे परीक्षण करा.
९. समाजावर बीपीओज आणि केपीओज यांच्या महत्त्वाचे परीक्षण करा.
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :
 (अ) कामाच्या ठिकाणचे वर्तन
 (ब) खाजगी क्षेत्राची भूमिका
 (क) बालकामगारांच्या समस्या व उपाय
 (ड) कामगार कपात.

For Regular students time: 2:30 hours

[Marks: 80]

For IDOL students time : 3 hours

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: For Regular students

1. Attempt any four questions from Q. No. 1. to 8
2. All questions carry equal marks. (20 marks each)

For IDOL Students :

1. Attempt any four questions from Q. No. **1. to 8**
2. Attempt **one more** questions from Q.No. **9 to 10**
3. In all attempt any **five** questions.
4. All questions carry **equal marks.**(20 marks each)

- Q.1.** Give a Feminist analysis of the following concepts :
a) Masculinity and Feminity
b) Public and Private dichotomy.
- Q.2.** Explain the liberal and socialist feminist Perspectives.
- Q.3.** Explain how women's issues were addressed by the social reformers and Indian nationalist in the colonial Period.
- Q.4.** Explain the different forms of violence faced by women in public spaces.
- Q.5.** What is gendered definition of work? Show the gendered nature of work in the formal and informal Sector of the economy.
- Q.6.** Critically analyse the Hindu Personal laws from a Feminist angle.
- Q.7.** Explain the Feminist position on laws and the implementation machinery relating to rape.
- Q.8.** Write short notes on **any two** of the following :
a) Patriarchy
b) Wage differential
c) Witch craft
d) PNDT Act.

For IDOL Students only:

- Q.9.** Explain the Radical and post Modernist Feminist Perspective.
- Q.10.** Explain the various debates on the issues of women's reservation bill in the LOK Sabha.

मराठी रुपांतर

नियमित विद्यार्थ्यांकरिता वेळ - २:३० तास
दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांकरिता वेळ - ३ तास

[गुण : ८०]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना : नियमित विद्यार्थ्यांकरिता

१. प्रश्न क्रमांक १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांकरिता

१. प्रश्न क्रमांक १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
२. प्रश्न क्रमांक ९ ते १० पैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.
३. एकूण पाच प्रश्न सोडवा.
४. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
५. मराठीतून उत्तरे लिहिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका अवश्य पहावी.

प्र.१. पुढील संकल्पनांचे स्त्रीवादी दृष्टीने विवेचन करा.

- अ) स्त्रीत्व आणि पुरुषत्व
- ब) खाजगी व सार्वजनिक विभाजन

प्र.२. 'उदारमतवादी' व 'समाजवादी' स्त्रीवादाचे स्त्रीवादी दृष्टीकोनातून स्पष्टीकरण द्या.

प्र.३. भारतात ब्रिटीशकाळात समाज सुधारणा चळवळी व राष्ट्रीय चळवळींनी स्त्रियांचे प्रश्न कसे समोर आणले ते स्पष्ट करा.

प्र.४. सार्वजनिक ठिकाणी स्त्रियांना ज्या विविध हिंसाचाराला सामोरे जावे लागते त्याचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.५. कामाची लिंगभावात्मक व्याख्या सांगून अर्थव्यवस्थेतील औपचारिक व अनौपचारिक क्षेत्रात लिंगभावात्मक कामाचे स्वरूप दाखवा.

प्र.६. हिंदू वैयक्तिक कायद्याचे स्त्रीवादी भूमिकेतून टीकात्मक मूल्यमापन करा.

प्र.७. बलात्कारासंदर्भात अस्तित्वात असलेला कायदा व त्याची अंमलबजावणी यंत्रणा यांचे स्त्रीवादी दृष्टीकोनातून स्पष्टीकरण द्या.

- प्र.८. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.
- अ) पुरुषसत्ताक
 - ब) वेतनातील / रोजगारातील तफावत
 - क) चेटकीण
 - ड) गर्भधरणापूर्व व प्रसवपूर्व निदान तंत्र (PNDT कायदा)

फक्त दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी -

- प्र.९. जहालमतवादी व आधुनिकतावादी स्त्रीवादाचे स्त्रीवादी दृष्टीकोनातून स्पष्टीकरण द्या.
- प्र.१०. लोकसभेत स्त्रियांच्या विधेयकासंदर्भात अस्तित्वात असलेला विवाद विशद करा.

T.Y.B.A.
SOCIOLOGY
Social Theory
(PAPER – IV) (05/01/2018)

Q.P. Code :27112

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
- 1. Attempt any five questions.**
 - 2. Figures to the right indicates full marks.**

Q.1	a) August Comte's law of three stages and positivism.	10
	b) Enlightenment and French Revolution	10
Q.2	a) Marx's theory of class struggle	10
	b) Dialectical and historical materialism	10
Q.3	a) Theory of suicide by Emile Durkheim	10
	b) Division of Labour	10
Q.4	a) Weber's Sociology of Religion	10
	b) Social Action, power and authority	10
Q.5	a) Merton's Theory of middle range	10
	b) Parson's theory of social system	10
Q.6	a) Ideas of Alfred schutz	10
	b) Concept of Ethnomethodology and Phenomenology	10
Q.7	a) Main Tenets of critical theory	10
	b) Critique of science and rationality	10
Q.8	a) Theory of Structuration, agency and action	10
	b) Gidden's view on Reconceptualization of institutions.	10
Q.9	a) Define post- modernism	10
	b) Foucault's theory of Discourse	10
Q.10	Write short notes on (any two)	20
	a) Ideas of St Simon	
	b) Theory of Alienation	
	c) Social Facts	
	d) Merton's Theory of Function	

[वेळ: ३ तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
३. मराठी माध्यमाच्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.१	अ) ऑगस्ट कॉमट यांच्या तीन अवस्थांचा सिद्धांत व विज्ञानवाद	१०
	ब) प्रबोधनकाळ आणि फ्रेंच राज्यक्रांती	१०
प्र.२	अ) मार्क्स यांच्या वर्गसंघर्षाच्या सिद्धांत	१०
	ब) व्दं व्दत्मक भौतिकवाद व एतिहासिक भौतिकवाद	१०
प्र.३	अ) डुरखिम यांच्या आत्महत्येचा सिद्धांत	१०
	ब) श्रमविभाजन	१०
प्र.४	अ) मॅक्स वेबर यांचे धर्माचे समाज शास्त्र	१०
	ब) सामाजिक क्रिया, सत्ता आणि अधिकार	१०
प्र.५	अ) मर्टन यांच्या मध्यमस्तरीय सिद्धांत	१०
	ब) पारसन्स यांचा सामाजिक क्रियेचा सिद्धांत	१०
प्र.६	अ) अल्फ्रेड शुट्झ यांच्या विचार	१०
	ब) लोकोत्तर पद्धतीशास्त्र व मानववशीयशास्त्र	१०
प्र.७	अ) मूल्यमापनात्मक सिद्धांताच्या मुख्य तत्व	१०
	ब) विज्ञानाची चिकित्सा व तार्किकतेसंबंधीच्या विचार	१०
प्र.८	अ) रचनाकरण, संस्था व कृती सिद्धांत	१०
	ब) गीडींगज यांचे संस्थांच्या पुर्नसंकल्पीकरणावरचे विचार	१०
प्र.९	अ) आधुनिकोत्तरवाद	१०
	ब) फुको यांच्या संभाषणात्मकभरीच्या सिद्धांत	१०

प्र.१० खालीलपैकी टिपा लिहा (कोणत्याही दोन्ही)

२०

अ) सेंट सीमांचे विचार

ब) परात्मतेची (अलगीकरणाची) संकल्पना

क) समाचिक तथ्य

ड) मर्टन यांचा कार्यवादी सिद्धांत

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

Sociology of Work

(PAPER – V) (08/01/2018)

QP Code : 26590

[3 Hours]

[Total Marks : 100]

Please check whether you have got the right question paper

- N.B :** 1. Attempt any **five** questions.
2. **All** questions carry **equal** marks.

1. With reference to sociology of work, explain the following concepts :-
 - (a) Attributes, behaviour and skills of an entrepreneur.
 - (b) characteristics of industry.
2. Explain the term 'Pluralistic Industrialism'. Write a brief critique of Industrialism.
3. Elucidate the meaning of 'Motivation'. Discuss the following theories of motivation:
 - (a) Maslow's theory of self actualization
 - (b) Theories of McClelland and Vroom.
4. Highlight the important features of Human Relations in Management.
5. With reference to the Informal sector, explain the following :
 - (a) Rise and growth of Informal sector
 - (b) Social securities for informal sector.
6.
 - (a) Analyse the important characteristics of agriculture labour.
 - (b) Discuss the problems of indebtedness and farmers suicide.
7.
 - (a) Define Industrial Relations and explain its characteristics.
 - (b) Discuss the machineries for the settlement of Industrial Disputes.
8. Elaborate on the characteristics and importance of Human Resource Management.
9. Explain the impact of BPO's and KPO's on society.
10. Write short notes on **any two** of the following :
 - (a) Herzberg's two factor theory
 - (b) Role of Public sector in India
 - (c) Problems and solutions of child labour
 - (d) Exit Policy.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

[३ तास]

एकूण गुण : १००

- सूचना : १. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
 २. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत (प्रत्येकी २० गुण)
 ३. मराठीतून उत्तरे लिहिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कामाच्या समाजशास्त्राच्या संदर्भात, खालील संकल्पाचे स्पष्टीकरण द्या.
 (अ) उद्योजकांचे गुण, वर्तन व कौशल्य
 (ब) उद्योगाची वैशिष्ट्ये
२. बहुविध औद्योगिकीकरणवादाची संकल्पना स्पष्ट करा. औद्योगिकीकरणाचे थोडक्यात परिक्षण करा.
३. प्रेरणेचा अर्थ विशद करा. प्रेरणेसंबंधीच्या खालील सिद्धांताची चर्चा करा.
 (अ) मॅस्लोचा स्वप्रेरणेचा सिद्धांत
 (ब) मॅकलॅन्ड आणि व्हरूमचा सिद्धांत
४. व्यवस्थापनातील मानवी संबंध ह्याच्या महत्त्वाच्या वैशिष्ट्यावर प्रकाश टाका.
५. अनौपचारिक क्षेत्राच्या संदर्भात खालील गोष्टींचे स्पष्टीकरण द्या.
 (अ) अनौपचारिक क्षेत्राचा उगम व विकास
 (ब) अनौपचारिक क्षेत्रासाठी सामाजिक सुरक्षा
६. (अ) शेतमजुरांच्या महत्त्वाच्या वैशिष्ट्यांचे मूल्यमापन करा.
 (ब) कर्जबाजारीपणा व शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या या समस्यांची चर्चा करा.
७. (अ) औद्योगिक संबंधाची व्याख्या देऊन, त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 (ब) औद्योगिक संघर्ष मिटवण्याच्या विविध साधनांची चर्चा करा.
८. मानवी संसाधन व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये व महत्त्वाचे परीक्षण करा.
९. समाजावर बीपीओज आणि केपीओज यांच्या परिणामांचे परीक्षण करा.
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :
 (अ) हर्जबर्गचा घटकीय सिद्धांत
 (ब) भारतातील सार्वजनिक क्षेत्राची भूमिका
 (क) बालकामगारांच्या समस्या व उपाय
 (ड) कामगार कपात.

For Regular students time: 2:30 hours

[Marks: 80]

For IDOL students time : 3 hours

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: For Regular students

1. Attempt any four questions from **Q. No. 1. to 8**
2. All questions carry equal marks. (20 marks each)

For IDOL Students :

1. Attempt any four questions from Q. No. **1. to 8**
2. Attempt **one more** questions from Q.No. **9 to 10**
3. In all attempt any **five** questions.
4. All questions carry **equal marks.**(20 marks each)

- Q.1.** Give a Feminist analysis of the following concepts :
a) Masculinity and Feminity
b) Sexual division labour.
- Q.2.** Explain the basic tenets of liberal and socialist feminist perspective.
- Q.3.** Explain the role played by women in reform and nationalist movement in the colonial period.
- Q.4.** Examine 'Public Space' as a site of violence against women with special reference to rape, eve teasing and molestation.
- Q.5.** What is gendered definition of work? Explain the nature of men's and women's work in formal and informal sector with examples.
- Q.6.** Critically examine the Hindu Personal laws from a Feminist Perspective.
- Q.7.** Elaborate on sameness versus difference debate.
- Q.8.** Write short notes on **any two** of the following :
a) Patriarchy
b) Wage differential
c) Muslim Personnel law
d) Witch craft

For IDOL Students only:

- Q.9.** Explain the Radical and Post-modernist feminist Perspective.
- Q.10.** Write a detail note on women's reservation bill in the Lok Sabha.

मराठी रुपांतर

नियमित विद्यार्थ्यांकरिता वेळ - २:३० तास
दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांकरिता वेळ - ३ तास

[गुण : ८०]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना : नियमित विद्यार्थ्यांकरिता

१. प्रश्न क्रमांक १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांकरिता

१. प्रश्न क्रमांक १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
२. प्रश्न क्रमांक ९ ते १० पैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.
३. एकूण पाच प्रश्न सोडवा.
४. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
५. मराठीतून उत्तरे लिहिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका अवश्य पहावी.

- प्र.१. पुढील संकल्पनांचे स्त्रीवादी दृष्टीने विवेचन करा.
अ) स्त्रीत्व आणि पुरुषत्व
ब) लिंगभेदी श्रम विभाजन
- प्र.२. 'उदारमतवादी' व 'समाजवादी' स्त्रीवादी विचारांच्या मुलभूत बाबींची चर्चा करा.
- प्र.३. वसाहतकालीन राष्ट्रीय चळवळ आणि सामाजिक सुधारक चळवळीत स्त्री भूमिकांचे परीक्षण करा.
- प्र.४. सार्वजनिक ठिकाणी स्त्रियांविरुद्ध घडणाऱ्या अत्याचाराच्या घटना विषयी बलात्कार, विनयभंग आणि छेडछाड त्यांच्या विशेष संदर्भा नुसार परीक्षण करा.
- प्र.५. लिंगभेदी श्रमाची व्याख्या काय आहे? औपचारिक आणि अनौपचारिक क्षेत्रातील पुरुष आणि स्त्रियांच्या श्रमाचे स्वरूप सउदाहरण स्पष्ट करा.
- प्र.६. हिंदू वैयक्तिक कायद्याचे स्त्रीवादी भूमिकेतून टीकात्मक मूल्यमापन करा.
- प्र.७. तोचतोचपणा विरुद्ध विविधता या विवादात्मक बाबीचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- प्र.८. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.
अ) पुरुषसत्ताक
ब) रोजगारातील फरक
क) मुस्लिम वैयक्तिक कायदे
ड) चेटकीण

फक्त दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांकरिता: -

- प्र.९. जहालमतवादी व आधुनिकतावादी स्त्रीवादाचे स्त्रीवादी दृष्टीकोनातून स्पष्टीकरण द्या.
- प्र.१०. लोकसभेत स्त्री आरक्षण विधेयक संबंधी सविस्तर टिप लिहा.

T.Y.B.A.
SOCIOLOGY
Urban Sociology
(PAPER – VII)

Q.P. Code :06902

[Time: 03 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. Attempt any five questions.
2. All questions carry equal marks.

- 1) Examine the contributions of traditional or contemporary theorist to urban sociology. **20**
- 2) Discuss the case study of Mumbai or Hyderabad in relation to the urban social structure. **20**
- 3) Elaborate on the rise and development of cities in India, in the post- independence period. **20**
- 4) Explain the urbanization process in the third world counties with special emphasis on migration patterns **20**
- 5) Why have slums increased in India? Discuss measures to deal with the slums. **20**
- 6) Explain how migration has contributed to urban growth of cities. **20**
- 7) What is urban violence? Discuss the causes and consequences of urban violence and steps taken to control it. **20**
- 8) Discuss the problems related to urban transport and the policies to deal with this crisis. **20**
- 9) Show how urban planning is necessary for the proper growth of cities. **20**
- 10) Write short notes on **any two**:- **20**
 - a) Urbanism
 - b) Commercialization of festivals.
 - c) Water crisis
 - d) Leisure

[वेळ : ०३ तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: १) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- १) नागरी समाजशास्त्राचा पारंपारीक किंवा समकालीन सिद्धांतानी दिलेल्या योगदानाची चर्चा करा. २०
- २) नागरी, सामाजिक संरचनांच्या संदर्भात (अनुषंगाने) मुंबई किंवा हैद्राबाद यांची व्यष्टी अहययाने चर्चा करा. २०
- ३) स्वातंत्र्योत्तर काळात शहरांचा उदय आणि विकासाचे सविस्तर वर्णन करा. २०
- ४) स्थलांतराच्या प्रक्रियेचा विशेष उल्लेख करून विकसनशील देशात होत असलेल्या शहरीकरणाच्या प्रक्रियेचे विविध पैलू स्पष्ट करा. २०
- ५) भारतात झोपडपट्ट्या का निर्माण झाल्या आहेत? झोपडपट्टी निर्मूलनासाठीच्या उपायांची चर्चा करा. २०
- ६) शहरांच्या वाढीसाठी स्थलांतराच्या प्रक्रियेने योगदान कसे दिले आहे ते स्पष्ट करा. २०
- ७) शहरातील हिंसक कृत्ये म्हणजे काय? शहरी हिंसक कृत्यांची कारणे आणि परिणामांची आणि त्याच्या नियंत्रणासाठी उचलावयाच्या पावलांची (मार्गाची) चर्चा करा. २०
- ८) शहरातील बहातूकीशी संबंधित प्रश्नांची चर्चा करा आणि हा संघर्ष सोडविण्यासाठी कोणते नियम (धोरणे) आहेत ते सांगा. २०
- ९) शहरांच्या सुयोग्य वाढीसाठी नगरीनयोजन कसे आवश्यक ठरते ते दर्शवा. २०
- १०) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोवर टिपा लिहा:- २०
- अ) शहरवाद
ब) उत्सवाचे व्यापारीकरण
क) पाणी संघर्ष
ड) विश्रांती

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

Sociology of Human Resource Development

(PAPER – VIII)

Q.P. Code :06898

Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. Attempt any five questions.
2. All questions carry equal marks.

- Q.1 Define the term human resource development. Explain its need, importance objectives and functions. 20
- Q.2 Examine the personal attributes of a good HRD manger and discuss his roles and responsibilities. 20
- Q.3 Highlight the contribution of scientific management and Hawthorne studies towards the development of human relation approach. 20
- Q.4 Discuss different types of groups and their effectiveness in organizations. 20
- Q.5 What is formal organization? Discuss its main structure and functions. 20
- Q.6 Explain the concept of organization culture. Discuss its importance and different dimensions of organizations culture. 20
- Q.7 What is the meaning of organizations development? Discuss its need and give the characteristics and goals organizational development. 20
- Q.8 Why do we need human resource planning? Examine the techniques of demand and supply forecasting. 20
- Q.9 Evaluate the various measures adopted by the organization to maintain good health of the employees. 20
- Q.10 Write Short notes on any two:- 20
a) Total Quality Management
b) Leadership
c) Informal organization
d) Education and development.

TURN OVER

- सूचना: १. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- प्र.१ 'मानवी संसाधन विकास' संज्ञेची व्याख्या द्या. त्याची गरज, उद्दिष्टे, महत्व आणि कार्य स्पष्ट करा. २०
- प्र.२ उत्तम मानव संसाधन विकास व्यवस्थापकाच्या व्यक्तिगत पात्रतांचे परीक्षण करा आणि त्याची भूमिका आणि जबाबदारी चर्चा करा. २०
- प्र.३ मानव संसाधन विकास दृष्टीकोनात प्रयोग शास्त्रीय व्यवस्थापन आणि हॉर्थान स्टडीजच्या योगदानावर प्रकाश टाका. २०
- प्र.४ विविध प्रकारच्या समुहाची आणि त्याचे संघटनातील प्रभावाची चर्चा करा. २०
- प्र.५ औपचारिक संघटन म्हणजे काय? त्याच्या मुख्य संरचनेवर व कार्यावर चर्चा करा. २०
- प्र.६ संघटनात्मक संस्कृती ही संकल्पना स्पष्ट करा संघटनात्मक संस्कृतिच्या विविध दिशा मार्गांच्या महत्वावर चर्चा करा. २०
- प्र.७ संघटनात्मक विकासाचा अर्थ सांगा. संघटनात्मक विकासाच्या गरजांची चर्चा करा व त्याचे मुलभूत वैशिष्ट्ये व उद्दिष्टे द्या. २०
- प्र.८ मानवी संसाधन नियोजनाची आपणास का गरज असते. मागणी आणि पुरवठा अंदाज यांच्या तंत्राचे परीक्षण करा. २०
- प्र.९ कर्माचाऱ्यांच्या उत्तम आरोग्यासाठी विविध संघटनांकडून स्विकारलेल्या उपायांचे मुल्यमापन करा. २०
- प्र.१० कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा. २०
- अ) सर्वांगीण गुणवत्ता व्यवस्थापन
ब) नेतृत्व
क) अनैपचारिक समुह
ड) शिक्षक आणि विकास

T.Y.B.A.
SOCIOLOGY
Research Methodology
(PAPER – IX)

Q.P. Code :08787

Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: Regular students:- (2 ½ hours) (total marks 80).

1. Attempt any four questions from question no. 1 to 8.
2. All questions carry equal marks (20 marks each).
3. Use of simple calculator is allowed.

N.B:IDOL students:-

1. Attempt any four questions from question No.01 to 8
2. Attempt any one questions from question No.9 and 10
3. All questions carry equal marks (20 marks each)
4. In all attempt five question.

- Q.1 Discuss meaning of research and analyses interpretive and positivistic perspective. 20
- Q.2 Explain and examine the uses and limitations of survey approach in social science. 20
- Q.3 Discuss questionnaire and limitations of questionnaire in social science research. 20
- Q.4 Highlight the importance of participant observation as a tool of data collection 20
- Q.5 Present the meaning and significance of sampling. Discuss the important types of probability sampling. 20
- Q.6 a) Explain mean and median as measures of central tendency. 8
b) Compute mean, median, mode for the data given below. 12

Class	Frequenc y
0-20	14
20-40	16
40-60	20
60-80	25
80-100	18
100-120	05
120-140	02
	N=100

OR

20

Explain the following with graphs and diagrams :-

- a) Histogram
- b) Frequency curve
- c) Bar diagrams
- d) Ogive

- Q.7 a) What is standard deviation? What are its merits and demerits 8
 b) Compute the standard deviation for the following data: 12

marks	No of students
0-10	12
10-20	13
20-30	21
30-40	19
40-50	15
50-60	12
60-70	08
	N=100

- Q.8 Write short notes on any two :- 20
- a) Exploratory design
 - b) Ethical neutrality
 - c) Descriptive design
 - d) Scaling techniques

For IDOL students only

- Q.9 Explain scaling techniques in social research. 20
- Q.10 Present the significance, merits and limitations of case study in social research. 20

सूचना:नियमित विद्यार्थ्यांसाठी:-

- 1) प्रश्न क्र. १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० मूळ)
- 3) सामान्य केलक्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

सूचना:दुर व मुक्त अध्ययन विद्यार्थ्यांसाठी:-

- १) प्रश्न क्र. १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
- २) प्रश्न प्रमांक ९ व १० पैकी कोणतेही एक प्रश्न सोडवा.
- ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० मूळ)
- ४) सर्व मिळून पाच प्रश्न सोडवा.

- प्रश्न १ संशोधनाच्या अर्थाची चर्चा करा. आणि वस्तुनिष्ठ व पृथःकरण दृष्टीकोन सविस्तर सांगा. २०
- प्रश्न २ सामाजिकशास्त्रातील सर्वेक्षण पद्धतीचा उपयोग आणि मर्यादा स्पष्ट करा. २०
- प्रश्न ३ प्रश्नावली चर्चा करा. आणि प्रश्नावलीची बांधणी करताना कोणते नियम लक्षात घ्यावे, ते सांगा. २०
- प्रश्न ४ माहिती संकल्पनाचे साधन म्हणून सहभागी निरक्षणाच्या महत्वावर प्रकाश टाका. २०
- प्रश्न ५ नमुना पद्धतीचा अर्थ आणि महत्व सांगा. संभाव्य नमून पद्धतीचा महत्वाच्या प्रकारांवर चर्चा करा. २०
- प्रश्न ६ अ) केंद्रीय प्रवृत्तीची मापक म्हणून मध्यमा आणि मध्यगा स्पष्ट करा. ८
ब) पुढील सरावातून मध्यमा, बहुलक आणि मध्यगा शोधून काढा:- १२

वर्ग	Frequency
०-२०	१४
२०-४०	१६
४०-६०	२०
६०-८०	२५
८०-१००	१८
१००-१२०	०५
१२०-१४०	०२
	N=१००

किंवा

२०

खाली दिलेल्या घटकांची आकृती आणि आलेख काढा.

- अ) हिस्टोग्राम
- ब) बहुभूजा वक्र
- क) स्तंभ लेखन
- ड) ओगीव

- प्रश्न ७ अ) प्रमाण विचलन म्हणजे काय? त्याचे गुण दोष सांगा. ८
 ब) खालील सारणीच्या आधारे प्रमाण विचलन पूर्ण करा. १२

गुण	Frequency
०-१०	१२
१०-२०	१३
२०-३०	२१
३०-४०	१९
४०-५०	१५
५०-६०	१२
६०-७०	०८
	N=१००

- प्रश्न ८ कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. २०
 अ) विश्लेशणात्मक आराखडा
 ब) नैतिकता तटस्थता
 क) विस्तृत आराखडा
 ड) अनुमापन तंत्रे

For IDOL students only

- प्रश्न ९ सामाजिक संशोधनातील अनुमापन तंत्राबाबत चर्चा करा. २०

- प्रश्न १० व्यष्टी अध्ययन पद्धतीचे सामाजिक संशोधनातील महत्व, फायदे आणि तोटे सादर करा. २०

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) **Q.No.1** and **Q.No.10** are **compulsory**.
(2) Attempt **any two** questions from **each section**.
(3) **Overall Six** questions attempt.
(4) **Both** the **sections** should be written in the same **answer book**.
(5) **Use of calculator** is **allowed**. **Each** step of the **calculation** should be clearly written in the **answer book**.
(6) **Figures** to the **right** indicate **full marks**.
(7) **Graph papers** will be **provided**.

SECTION - I

1. Define Psychological Testing & Assessment. Discuss in brief different tools of assessment. 18
2. Describe the concept of test reliability. Discuss split - Half reliability and inter scorer reliability method. 16
3. Define Test validity. Discuss in detail content validity. 16
4. What is Item Analysis? Explain Quantitative Item Analysis. 16
5. (a) Discuss of Stanford Binet Intelligence Scale 5th Edition. 08
(b) Describe TAT in detail. 08

SECTION - I

6. (a) Compare Histogram & Polygon. 03
(b) Arrange the following scores into frequency distribution table. 10
37, 86, 68, 94, 98, 99, 80, 83, 36, 30,
38, 33, 40, 46, 30, 45, 50, 54, 49, 48,
87, 76, 78, 79, 80, 89, 96, 94, 90, 70,
54, 57, 58, 60, 63, 69, 73, 76, 77, 70,

N = 40

(c) Plot a Polygon for the above distribution. 03
7. (a) Evaluate median as a measure of Central Tendency. 03
(b) Calculate mean, median & mode for the following distribution : 13

CI	90-99	80-89	70-79	60-69	50-59	40-49	30-39	20-29
f	3	7	8	9	13	10	6	4

N = 60

TURN OVER

8. (a) What are the merits & limitations of QD. 03
 (b) Calculate Quartile Deviation for the following distribution : 09

CI	<i>f</i>
87-89	3
84-86	4
81-83	5
78-80	6
75-77	7
72-74	9
69-71	8
66-68	7
63-65	6
60-62	2
	N = 57

- (c) Calculate P_{68} and PR of 68 for the above data. 04
9. Write short notes (**any four**) : 16
1. Skewness.
 2. Stanine.
 3. Kurtosis.
 4. Probability.
 5. 'T' Score.
 6. Nature of Normal Curve.

10. (a) Describe the different types of Correlation. 04
 (b) Calculate the Rank Order Correlation for the following set of scores. 13

X	Y
30	76
86	93
36	56
92	52
80	90
76	59
50	50
39	93
68	68
70	73

- (c) Interpret the Answer. 01

3

(मराठी रुपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- छ.इ. : (१) प्रश्न क्र.१ व प्रश्न क्र.१० अनिवार्य आहेत.
 (२) उर्वरित प्रश्नांपैकी प्रत्येक विभागातून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 (३) एकूण सहा प्रश्न सोडवा.
 (४) दोन्ही विभाग एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावेत.
 (५) साधे गणकयंत्र वापरण्याची परवानगी आहे. गणितीय मांडणीची प्रत्येक पायरी स्पष्टपणे लिहा.
 (६) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
 (७) आलेख कागद पुरविण्यात येतील.

विभाग - १

१. मनोमापन व मूल्यनिर्धारणाची व्याख्या द्या. मूल्यनिर्धारणात येणाऱ्या साधनांची-तंत्रांची चर्चा करा. १८
 २. चाचणी विश्वासाहतेची संकल्पना स्पष्ट करा. अर्धखंडीत विश्वासाहता आणि परिक्षक अंतर्गत विश्वासाहतेची चर्चा करा. १६
 ३. चाचणी वैधतेची व्याख्या द्या. आशय वैधतेची सविस्तर चर्चा करा. १६
 ४. घटक विश्लेषण म्हणजे काय? गुणात्मक घटक विश्लेषण विशद करा. १६
 ५. (अ) स्टॅनफोर्ड बिने बुद्धीमापन कसोटीची चर्चा करा. ०८
 (ब) TAT सविस्तर विशद करा. ०८

विभाग - २

६. (अ) पॉलिगॉन व हिस्टोग्राम यात तुलना करा. ०३
 (ब) खालील सुट्या प्राप्तांकाद्वारे वारंवारिता विभाजन तक्ता तयार करा : १०
 ३७, ८६, ६८, ९४, ९८, ९९, ८०, ८३, ३६, ३०,
 ३८, ३३, ४०, ४६, ३०, ४५, ५०, ५४, ४९, ४८,
 ८७, ७६, ७८, ७९, ८०, ८९, ९६, ९४, ९०, ७०,
 ५४, ५७, ५८, ६०, ६३, ६९, ७३, ७६, ७७, ७०,
 एन = ४०
 (क) वरील वितरणाचा पॉलिगॉन काढा. ०३
 ७. (अ) केंद्रिय प्रवृत्तीच्या मध्यांकाचे मूल्यमापन करा. ०३
 (ब) खालील वितरणाचा मध्य, मध्यांक, बहुक काढा : १३

प्राप्तांक (CI)	१०-१९	८०-८९	७०-७९	६०-६९	५०-५९	४०-४९	३०-३९	२०-२९
वारंवारिता (f)	३	७	८	९	१३	१०	६	४

एन = ६०

TURN OVER

८. (अ) QD चे फायदे आणि मर्यादा कोणत्या?

०३

(ब) खालील वितरणाचा चतुर्थक विचलन काढा :

०९

प्रासांक (CI)	वारंवारिता (f)
८७-८९	३
८४-८६	४
८१-८३	५
७८-८०	६
७५-७७	७
७२-७४	९
६९-७१	८
६६-६८	७
६३-६५	६
६०-६२	२
	एन = ५७

(क) वरील वितरणाचा $P_{६८}$ आणि ६८ चा PR काढा.

०४

९. खालीलपैकी टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

१६

१. स्क्युनेस.

२. स्टानाईन.

३. कर्टोसिस.

४. संभाव्यता.

५. 'टी' गुणांक.

६. सामान्य वस्तूचे स्वरूप.

१०.(अ) सहसंबंधाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

०४

(ब) खालील संचातील सहसंबंध हा श्रेणी अंतर पध्दतीने काढा :

१३

क्ष	य
३०	७६
८६	९३
३६	५६
९२	५२
८०	९०
७६	५९
५०	५०
३९	९३
६८	६८
७०	७३

(क) सहसंबंधाचा अर्थ स्पष्ट करा.

०९

T.Y.B.A.
PSYCHOLOGY
Abnormal Psychology
(PAPER – V) (28/12/2017)

Q.P. Code : 07967

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. Attempt any **two** question from Q.no.1 and attempt any **three** questions from Q.no.2 to question no.8.

OR

Attempt any **five** questions from question no.2 to question no.8.

2. Attempt **five** questions in all.

- Q.1 a. Describe person centered theory and self-actualization. Explain the treatment involved in humanistic theory. 20
b. Explain the characteristics, theories and treatment of dissociative identity disorder. 20
c. Discuss the major depressive disorder and types of depression. 20
- Q.2 Explain the five axes of DSM-IV-TR. 20
- Q.3 Describe the characteristics, theories and treatment of specific phobia. 20
- Q.4 Explain the characteristics of paraphilias. Discuss different types of Pedophilia. 20
- Q.5 Describe the phases, types and courses of schizophrenia. 20
- Q.6 Discuss the diagnostic features, theories and treatment of borderline personality disorder. 20
- Q.7 Explain the characteristics, theories and treatment of autistic disorder. 20
- Q.8 Explain anorexia nervosa and bulimia nervosa. 20
-

Q.P. Code : 07967

[वेळ: तीन तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: १. प्रश्न क्र. १ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्र. २ ते प्रश्न क्र. ८ मधून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

किंवा

प्रश्न क्र. २ ते प्रश्न क्र. ८ मधून कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

२. एकूण पाच प्रश्न सोडवा.

- प्र.१ अ. व्यक्तिकेंद्रित सिद्धान्त आणि स्व-वास्तविकीकरण यांचे वर्णन करा. मानवतावादी सिद्धान्तात अंतर्भूत असणाऱ्या उपचारपद्धती स्पष्ट करा. २०
- ब. वियोजित ओळख विकृतीची वैशिष्ट्ये, सिद्धान्त आणि उपचार स्पष्ट करा. २०
- क. प्रमुख खिन्नमनस्क विकृती आणि खिन्नतेच्या इतर प्रकारांची चर्चा करा. २०
- प्र.२ DSM-IV-TR चे पाच अक्ष स्पष्ट करा. २०
- प्र.३ विशिष्ट भयव्याकुलतेची वैशिष्ट्ये, सिद्धान्त व उपचार यांचे वर्णन करा. २०
- प्र.४ लैंगिक विकृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. बाललक्ष्यी लैंगिकतेच्या वेगवेगळ्या प्रकारांची चर्चा करा. २०
- प्र.५ छिन्नमनस्कतेच्या टप्प्यांचे, (फेजेस) प्रकारांचे आणि कालिक विकासाचे (कोर्सस) वर्णन करा. २०
- प्र.६ सीमारेषीय व्यक्तिमत्व विकृतीची निदानात्मक वैशिष्ट्ये, सिद्धान्त आणि उपचार यांचे वर्णन करा. २०
- प्र.७ आत्ममग्नतेच्या विकृतीची वैशिष्ट्ये, सिद्धान्त आणि उपचार स्पष्ट करा २०
- प्र.८ अँनोरेक्झिया नर्व्होसा आणि ब्युलिमिया नर्व्होसा स्पष्ट करा. २०

T.Y.B.A.
PSYCHOLOGY
Industrial and Organizational Psychology
(PAPER – VI) (29/12/2017)

Q.P. Code : 27555

(3 Hours)

[Total Marks : 100

N.B. : (1) Attempt **Q.No.1** and attempt **any two** questions from **Q.No.2** to **Q.No.6** and **Q.No.7**.

OR

Attempt **any four** questions from **Q.No.2** to **Q.No.6** and **Q.No.7**.

(2) In **all** attempt **five** questions.

(3) **Figures** to the **right** indicate **full marks**.

1. Answer **any two** of the following : **40**
 - (a) Describe the various types of Training Methods.
 - (b) Explain Vroom-Yetton model and LMX theory of Leadership.
 - (c) Discuss stress management programs.

2. Write **any four** short notes of the following : **20**
 - (a) Performance Appraisal.
 - (b) MBO.
 - (c) Paired Comparison Technique.
 - (d) 360° feedback.
 - (e) Bahavioural Observation.
 - (f) Performance errors.

3. Explain structured and unstructured Interviews in Employee selection. **20**

4. Discuss the Organizational Structures : **20**
Bureaucracy and high involvement & employee participation.

5. Describe the different aspects of Organizational Commitment and Job Involvement. **20**

6. Discuss the Importance of Product Image and Trademark. **20**

7. Write **any four** short notes of following : **20**
 - (a) Work overload & underload.
 - (b) Role Ambiguity & Role Conflict.
 - (c) Job Rotation.
 - (d) Transfer of Training.
 - (e) Executive coaching.
 - (f) Aims of consumer Psychology.

TURN OVER

2
(मराठी रुपांतर)
(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

सूचना : (१) प्रश्न क्र.१ सोडवा व प्रश्न क्र.२ ते प्रश्न क्र.६ पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा व प्रश्न क्र.७ सोडवा.
किंवा

प्रश्न क्र.२ ते प्रश्न क्र.६ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्र.७ सोडवा.

(२) एकूण पाच प्रश्न सोडवा.

(३) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : ४०
(अ) प्रशिक्षणाच्या विविध पध्दती विशद करा.
(ब) नेतृत्वासंबंधीचा ज्हूम-येटनचा सिध्दांत व LMX सिध्दांत स्पष्ट करा.
(क) तणाव व्यवस्थापन कार्यक्रमाची चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणतेही चार टिपा लिहा : २०
(अ) कार्यप्रवर्तन मूल्यमापन.
(ब) MBO.
(क) जोडी तुलना तंत्र.
(ड) ३६० अंश प्रत्यादान.
(इ) वर्तनिक निरिक्षण.
(फ) कार्यप्रवर्तनात्मक प्रमाद / त्रुटी.
३. कामगार निवडीतील रचित मुलाखत व अरचित मुलाखत विशद करा. २०
४. संघटनात्मक रचनांची चर्चा करा : २०
नोकरशाही (ब्युरोक्रसी) व उच्चसहभाग / गुंतणूक आणि कामगार सहभाग.
५. संघटनात्मक जबाबदारी, कार्य समावेशन यातील विविध घटकांचे स्पष्टीकरण द्या. २०
६. उत्पादन प्रतिमा, ट्रेडमार्क, उत्पादन / प्रॉडक्ट बांधणी आणि जाहिरातीचे विविध प्रकारच्या आवाहनांची चर्चा करा. २०
७. खालीलपैकी कोणतेही चार टिपा लिहा : २०
(अ) कार्यअतिभार व कार्यअल्पभार.
(ब) भूमिका संदिग्धता व भूमिका संघर्ष.
(क) कार्यावर फिरविणे (जॉब रोटेशन).
(ड) प्रशिक्षणाचे स्थलांतर.
(इ) तज्ञ मार्गदर्शन (एक्झीक्यूटीव कोचिंग).
(फ) उपभोक्ता मानसशास्त्राचे ध्येय.

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) Question No. 1 and 10 are **compulsory**.
(2) Attempt any **two** questions out of the remaining from **each** section.
(3) Attempt **six** questions in all
(4) **Both sections** should be written in the **same** answer book.
(5) Use of **calculator** is allowed. Each step of calculation should be written in the **same** answer book.
(6) **Figures** to the **right** indicate **full** marks.
(7) **Graph paper** will be provided.

Section I

1. Define the term 'Psychological Testing and Assessment' and discuss the following type of Norms. **18**
 - (a) Age Norms
 - (b) National Norms
 - (c) Grade Norms
 - (d) Local Norms
2. Briefly explain the concept of reliability and discuss split-half reliability and inter-scorer reliability. **16**
3. Explain criterion related validation with reference to characteristics of a criterion and discuss concurrent validity and incremental validity. **16**
4. What is item analysis ? Discuss item analysis with reference to index of item difficulty and the item-reliability index. **16**
5. (a) Describe WAIS-III as an intelligence test. **8**
(b) Describe Rorschach's Inkblot test. **8**

Section II

6. (a) Describe the advantages and disadvantages of preparing a frequency distribution table. **3**
(b) Arrange the following scores into a frequency distribution table **10**

91	51	56	71	69	78	79	89
61	81	76	82	70	83	66	70
71	86	73	75	92	72	84	76
66	70	72	66	64	68	73	72
77	74	70	59	59	88	77	94

N = 40

- (c) Draw a histogram for the data in 6b. **3**

[TURN OVER

7. (a) Evaluate the Mean as a measures of central tendency. **3**
 (b) Compute Mean, Median and Mode for the following distribution. **13**

CI	f
120-124	2
115-119	4
110-114	5
105-109	7
100-104	10
95-99	8
90-94	6
85-89	4
80-84	4
N=50	

8. (a) Why is standard Deviation considered as the best measure of variability ? **3**
 (b) Calculate QD for the following distribution. **9**

CI	f
90-99	5
80-89	7
70-79	10
60-69	12
50-59	14
40-49	9
30-39	6
20-29	4
10-19	3
N=70	

- (c) Calculate P_{60} and PR of 77 for the data given in 8b. **4**

9. Write short notes on any **four** of the following :- **16**
- The concept of probability
 - T score
 - Characteristics of the normal curve
 - Skewness
 - Kurtosis
 - Area under the normal curve.

10. (a) What are the uses of the correlation coefficient. 4
 (b) Calculate correlation for the data given below by the Rank Difference Method. 13

X	Y
182	175
166	165
172	180
150	150
164	158
172	160
160	164
125	164
145	138

- (c) Interpret your answer. 1

 (मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) प्रश्न क्र.१ व प्रश्न क्र.१० अनिवार्य आहे.
 (२) प्रत्येक विभागातून उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 (३) एकूण सहा प्रश्न सोडवा.
 (४) दोन्ही विभाग एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
 (५) गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे. गणितीय मांडणीची प्रत्येक पायरी स्पष्ट लिहा.
 (६) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (७) आलेख पेपर आवश्यकतेनुसार पुरविले जातील.

विभाग १

१. मानसशास्त्रीय चाचणी व मूल्यनिर्धारण संकल्पनाची व्याख्या स्पष्ट करा आणि खालील मानदंडांच्या प्रकाराची चर्चा करा. १८
 (अ) वयानुरूप मानदंड (क) श्रेणी मानदंड
 (ब) राष्ट्रीय मानदंड (ड) स्थानिक मानदंड
२. विश्वासाहता संकल्पना स्पष्ट करून अर्धखंडीत विश्वासाहता व पिरक्षक अंतर्गत विश्वासाहतेची चर्चा करा. १६
३. निकषाची गुणवैशिष्ट्ये सांगून निकषाशी संबधीत वैधता स्पष्ट करा आणि वर्धित वैधता व वर्तमान वैधतेची चर्चा करा. १६

[TURN OVER

४. घटक विश्लेषण म्हणजे काय ? घटक विश्लेषणाच्या संदर्भानुसार घटक भेदनिवृत निर्देशांक व घटक विश्वासार्हता निर्देशांक यांची चर्चा करा. १६
५. (अ) WAIS-III बुद्धीमापन कसोटी विशद करा. ८
 (ब) रोशाच्या शाईच्या डागाची चाचणी विशद करा. ८

विभाग २

६. (अ) वारंवारिता विभाजन तक्त्याचे फायदे-तोटे सांगा. ३
 (ब) खालील सुट्या प्राप्तांकाद्वारे वारंवारिता विभाजन तक्ता तयार करा. १०

९१	५१	५६	७१	६९	७८	७९	८९
६१	८१	७६	८२	७०	८३	६६	७०
७१	८६	७३	७५	९२	७२	८४	७६
६६	७०	७२	६६	६४	६८	७३	७२
७७	७४	७०	५९	५९	८८	७७	९४

N = ४०

- (क) वरिल वितरणचा (प्र.६ ब) हिस्टोग्राम काढा. ३
७. (अ) केंद्रिय प्रवृत्तीचा मध्यमान, परिणामाचे मूल्यांकन करा. ३
 (ब) खालील वितरणाचा मध्यमान, मध्यांक, बहुलक काढा. १३

वर्गांतर	वारंवारिता
१२०-१२४	२
११५-११९	४
११०-११४	५
१०५-१०९	७
१००-१०४	१०
९५-९९	८
९०-९४	६
८५-८९	४
८०-८४	४

N=५०

८. (अ) परिवर्तनशिलतेच्या परिणामातील प्रमाण विचलन हे उत्तम का मानले जाते ? ३
 (ब) खालील वितरणाचा चतुर्थक विचलन (QD) काढा. ९

वर्गांतर	वारंवारिता
९०-९९	५
८०-८९	७
७०-७९	१०
६०-६९	१२
५०-५९	१४
४०-४९	९
३०-३९	६
२०-२९	४
१०-१९	३

N=७०

- (क) प्र. क्र. ८ब च्या वितरणाचा P६० व ७७ चा PR काढा. ४

९. खालीलपैकी कोणतेही चार टिपा लिहा :- १६
(अ) संभाव्यतेची संकल्पना	(ड) स्क्यूनेस
(ब) टी गुणांक	(इ) कर्टोसिसिझ
(क) संभाव्यता वक्राचे गुणवैशिष्ट्ये	(फ) संभाव्यता वक्रातील समविष्ट असलेले क्षेत्र.

१०. (अ) सहसंबंधाचे काय काय उपयोग असतात ? ४
 (ब) खालील संचातील सहसंबंध माहितीचा श्रेणी अंतर मापन पद्धतीने सहसंबंध काढा. १३

क्ष	य
१८२	१७५
१६६	१६५
१७२	१८०
१५०	१५०
१६४	१५८
१७२	१६०
१६०	१६४
१२५	१६४
१४५	१३८

- (क) आपल्या सहसंबंधाचा अर्थ सांगा. १

T.Y.B.A.
PSYCHOLOGY
Abnormal Psychology
(PAPER – V) (08/01/2018)

[3 Hours]

QP Code : 27736

[Total Marks : 100]

Please check whether you have got the right question paper

- N.B :** 1. Attempt questions from one of the following methods.
- (a) Attempt any two questions from Q Nos. 1 & any three more questions from Q. No. 2 to 8.
- OR**
- (b) Attempt any five questions from Q. Nos. 2 to 8.
2. Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Discuss theories and treatment of Antisocial Personality Disorder.	20
(b) Explain dementia caused by other conditions.	20
(c) Explain characteristics of anorexia nervosa and bulimia nervosa.	20
2. Discuss five axes of DSM – IV – TR.	20
3. Explain humanistic perspective in detail.	20
4. Describe characteristics, theories and treatment of P T S D	20
5. Explain dissociative amnesia, dissociative fugue and depersonalization disorder in detail.	20
6. Explain characteristics and types of pedophilia.	20
7. Write a detailed note on suicide.	20
8. Discuss brief psychotic disorder, delusional disorder and shared psychotic disorder.	20
-

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

[३ तास]

एकूण गुण : १००

सूचना : (१) खालीलपैकी कोणत्याही एका पद्धतीने प्रश्न सोडवा.

(अ) प्रश्न क्र. १ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा व प्रश्न क्र. २ ते प्रश्न क्र. ८ मधून आणखीन कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

किंवा

(ब) प्रश्न क्र. २ ते ८ मधून कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. (अ) समाजविघातक व्यक्तिमत्त्व विकृतीचे सिद्धान्त व त्यावरील उपचार यांची चर्चा करा.	२०
(ब) अन्य स्थितींमुळे निर्माण होणारी मस्तिष्क विकृती (डिमेंशिया) स्पष्ट करा.	२०
(क) अॅनोरेक्सिया नर्वोसा व ब्युलिमिया नर्वोसा यांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.	२०
२. DSM – IV – TR च्या पाच अक्षांची चर्चा करा.	२०
३. मानवतावादी दृष्टिकोन सखोलपणे स्पष्ट करा.	२०
४. P T S D ची वैशिष्ट्ये, सिद्धान्त व त्यावरील उपचार यांचे वर्णन करा.	२०
५. वियोजित स्मृतिभ्रंश, वियोजित पलायन व अवैयक्तिकीकरण विकृती सखोलपणे स्पष्ट करा.	२०
६. बाल्लक्ष्यी लौंगिकतेची वैशिष्ट्ये व त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.	२०
७. आत्महत्त्येवर सविस्तर टीप लिहा.	२०
८. अल्पकालीन मनोविक्षोभित विकृती, घनविचारण विकृती आणि सामायिक मनोविक्षोभित विकृती यांची चर्चा करा.	२०

T.Y.B.A.
PSYCHOLOGY
Industrial and Organizational Psychology
(PAPER – VI) (09/01/2018)

QP Code : 08122

[Total Marks : 100

- N.B.** (1) **Figures** to the **Right** indicate **full marks**.
(2) **All** answers should be written in the **same** answer book .
(3) Attempt Q. No. **1** for **40** marks any **two** more questions from Q. No. **2** to Q. No. **6**.

OR

Attempt any **four** Questions from Q. No. **2** to Q. No. **6**.

- (4) Follow the **same** instruction as given above and also attempt Q. No **7** which is **compulsory**.

1. Attempt any **two** of the following :- **40**
(a) Discuss structured interview and situational interviews.
(b) Describe On-the-job training, vestibule training, job rotation and executive coaching.
(c) Explain equity theory and goal setting theory.
2. Write a short note on any **four** of the following :- **20**
(a) Written Narratives
(b) Ranking Technique
(c) MBO
(d) 360 degree feedback
(e) Halo effect
(f) Constant or systematic bias
3. Explain leadership styles. **20**
4. Explain organizational change and organizational development. **20**
5. Discuss work family balance. **20**
6. Explain brand placement, buying habits and brand loyalty and product pricing. **20**
7. Write short notes on any **Four** of the following :- **20**
(a) Paired comparison Technique
(b) Massed v/s Distributed Practices
(c) ERG theory
(d) Social Loafing
(e) Work overload & Underload
(f) Focus Group
-

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००

- सुचना : (१) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
 (२) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.
 (३) प्रश्न क्र. १ हा ४० गुणांसाठी सोडवा व प्रश्न क्र. २ ते ६ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 किंवा
 प्रश्न क्र. २ ते ६ मधून कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
 (४) वरील सूचना शिवाय प्रश्न क्र. ७ हा अनिवार्य आहे. (एकूण पाच प्रश्न सोडवा.)

१. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. ४०
 (अ) कर्मचाऱ्यांच्या निवडणुकीसाठी रचनात्मक (structured) आणि परिस्थितीजन्य मुलाखतीची चर्चा करा.
 (ब) कार्य प्रशिक्षण, खमाम (vestibule) परिस्थितीतील प्रशिक्षण, अन्य कामाचर फिरवणे आणि तज्ञ मार्गदर्शन यांचे वर्णन करा.
 (क) नेतृत्वाचे संतुलन सिद्धांत आणि उद्दिष्ट निश्चित सिद्धांत सविस्तर विशद करा.
२. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणतेही चार) २०
 (अ) लिखित वृत्तांत (ड) ३६०° प्रत्यादान
 (ब) श्रेणी तंत्र (इ) हॅलो परिणाम / तेजोवलय परिणाम
 (क) वस्तुनिष्ठतेनुरूप व्यवस्थापन (MBO) (ई) स्थिर किंवा पद्धतशीर पूर्वग्रह
३. नेतृत्वाच्या शैलींची चर्चा करा. २०
४. संघटनेतील बदल आणि संघटनेतील विकासांचे वर्णन करा. २०
५. कार्य-कुटुंब संतुलनाची चर्चा करा. २०
६. ब्रँड ठरविणे खरेदीची सवय आणि व्यापाराच्या खुणेशी निष्ठा व वस्तूची किंमत ठरविणे स्पष्ट करा. २०
७. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :- २०
 (१) जोडी तुलना तंत्र
 (२) सामुहिक विरुद्ध भेदीत सराव
 (३) ERG
 (४) सोशल लोफींग
 (५) अतिकार्यभार - अल्पकार्यभार
 (६) केंद्रित समुह

T.Y.B.A.

HISTORY

Medieval India (1000 AD to 1707 AD)

(PAPER – IV) (27/12/2017)

Q.P. Code :09622

[Time: - 3 Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any five questions.
 2. All questions carry equal marks.

1. Describe the Political and social conditions of the North India at the time of Turkish invasions.
 2. Discuss the Significance of the Deccan invasion the of Ala-ud-din-khilji.
 3. Trace the Central and Provincial administration under Delhi Sultanate.
 4. Examine the achievement of Krishna Deva Raya.
 5. Comment on:- Any two:-
 - 1) Raziya Sultana
 - 2) Transfer of capital by Muhammad-Bin-Tughlaq
 - 3) Iqta system
 - 4) Sher Shah's Reforms
 6. Assess the role of Shahajahan in the expansion of the Mughal Empire.
 7. Give an account of the Mughal's Mansabdari system.
 8. Explain the main features that led to the Maratha power.
 9. Analyse the rise and growth of the Bhakti movement.
 10. Write short note on any two:-
 - 1) Slavery in Medieval India
 - 2) Akbar's Religious Policy
 - 3) Architecture of the Mughal
 - 4) Tarabai
-

TURN OVER

(मराठी रुपांतर)

(वेळ - ३ तास)

गुण : १००

- सूचना: १. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. तुर्की आक्रमणाच्या वेळी उत्तर भारतातील राजकिय व सामाजिक परिस्थितीचे वर्णन करा.
२. अल्लाउद्दिन खिलजीच्या दक्षिण स्वारीचे महत्व स्पष्ट करा.
३. दिल्ली सुलतान शाहीच्या नेतृत्वाखाली केंद्रिय व प्रांतिय प्रशासनावर प्रकाश टाका.
४. कृष्णदेवारायाच्या कार्याचे परिक्षण करा.
५. कोणत्याही दोहोंवर भाष्य करा.
 - १) रजिया सुलताना
 - २) महंमद-बिन-तुघलकाचे राजधानी स्थलांतर
 - ३) इक्ता पध्दत
 - ४) शेरशहाच्या सुधारणा
६. मुघल साम्राज्याच्या विस्तारवादी धोरणात शहाजहानच्या भूमिकेचे विश्लेषण घ्या.
७. मुघलांच्या मनसबदारी पध्दतीचा आढावा घ्या.
८. मराठी सत्तेच्या उदयास कारणीभूत ठरलेले घटक स्पष्ट करा.
९. भक्ती चळवळीच्या उदय व विकासचे परिक्षण करा.
१०. खालील दोनावर टिपा लिहा.
 - १) मध्ययुगीन भारतातील गुलमगिरी
 - २) अकबाचे धार्मिक धोरण
 - ३) मुघलकालीन स्थापत्य कला
 - ४) ताराबाई

T.Y.B.A.

HISTORY

Modern India (1857-1984)

(PAPER – V) (28/12/2017)

Q.P. Code :26588

[Time: 3 Hours]

[Marks:80]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1) Attempt Any **Five** Questions.

2) All Questions carry **Equal** Marks

- Q.1** Review the eminent causes of the Revolt of 1857.
- Q.2** Explain the contribution of Arya Samaj & Prarthana Samaj in the Movement of Social & Religious Reformation.
- Q.3** Explain the role and working method of moderates in the National Movement.
- Q.4** Explain the salient features of Indian Constitution.
- Q.5** Write short notes [**Any Two**].
- A) The Nature of 1857's Revolt.
B) Formation of Indian National Congress.
C) Revolutionary Movement of Maharashtra.
D) Economic reforms in Nehru Era.
- Q.6** Review the causes of Emergency in 1975.
- Q.7** Discuss in details success and failures of Janata Government.
- Q.8** Review the India's relations with its neighbouring countries.
- Q.9** Evaluate the growth of Communalism in India.
- Q.10** Write short notes [**Any Two**].
- A) Nationalisation of Banks.
B) India -U.S.A. relations (1947-1984)
C) Women Empowerment
D) Development in Science and Technology

मराठी रुपांतर

[वेळ :३ तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: 1) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
2) सर्व प्रश्नांस समान गुण आहेत.

- प्र.१ १८५७ च्या उठावाचे ठळक कारणांचा आढावा घ्या.
- प्र.२ सामाजिक व धार्मिक सुधारणा चळवळीत आर्य समाज व प्रार्थना समाज यांचे योगदानाची चर्चा करा.
- प्र.३ राष्ट्रीय चळवळीत मवाळांची भूमिका व कार्यपद्धती स्पष्ट करा.
- प्र.४ भारतीय राज्य घटनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.५ टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)
अ) १८५७ च्या उठावाचे स्वरूप
ब) राष्ट्रीय सभेची स्थापना
क) महाराष्ट्रातील क्रांतिकारी चळवळ
ड) नेहरू युगातील आर्थिक चळवळ
- प्र.६ १९७५ च्या आणीबाणीच्या कारणांचे परीक्षण करा.
- प्र.७ जनता सरकारचे यशापयश याविषयी सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.८ भारताच्या शेजारील राष्ट्रांबरोबर संबंधाचा आढावा घ्या.
- प्र.९ भारतातील जामातवादाच्या विकासाचे मुल्यमापन करा.
- प्र.१० टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)
अ) बँकांचे राष्ट्रीयीकरण.
ब) भारत-अमेरिका संबंध (१९४७-८४).
क) महिला समक्षीकरण .
ड) विज्ञान व तंत्रज्ञातील प्रगती.

T.Y.B.A.

HISTORY

Archaeology, Museology & Library Science.

(PAPER – VI) (29/12/2017)

Q.P. Code :08924

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. **Attempt any four questions of which at least one question should be from each section.**
 2. **All question carry equal marks.**
 3. **Answers to all questions should be written in same answer book.**

Section I

- Q.1** Explain the methods of field archaeology.
- Q.2** Define the term epigraphy and discuss the types of inscriptions.
- Q.3** Write short note on any two of the following:-
- a) Archaeology and Social Sciences
 - b) Bramhi and kharoshti inscriptions
 - c) Kushana and satavahana coinage
 - d) Contribution of numismatics to Indian history.

Section II

- Q.4** Assess the role and responsibilities of a museum curator.
- Q.5** Analyze in detail the basic principles of presentation of Museum objects
- Q.6** Write short note on any two of the following:-
- a) Museum Movement in India
 - b) Types of Museums
 - c) Methods of collection of Museum objects
 - d) Types of exhibition

Section III

- Q.7** Define the term library and state how library books can be classified.
- Q.8** Give an account of the electronic revolution happening in present-day libraries.
- Q.9** Write short note on nay two of the following:-
- a) Role of a librarian
 - b) Care of books
 - c) Issue of books
 - d) Bibliographical records.

[Time: 3Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना : १) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा मात्र प्रत्येक विभागातून किमान एक प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- ३) सर्व विभागांची उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहा.

विभाग १

- प्र.१ क्षेत्रीय पुरातत्वाच्या विविध पद्धतींचे परीक्षण करा.
- प्र.२ पुराभिलेख शास्त्राची व्याख्या लिहून पुराभिलेखांचे विविध प्रकार लिहा.
- प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.
- अ) पुरातत्वशास्त्र आणि सामाजिक शास्त्र
- ब) ब्राम्ही व खरोष्ठी लिपी.
- क) कुशान आणि सातवाहन लिपी.
- ड) भारतीय इतिहासातील नानक शास्त्राचे योगदान.

विभाग २

- प्र.४ अभिरक्षणाच्या भूमिकेचे आणि जबाबदारीचे परीक्षण करा.
- प्र.५ वस्तुसंग्रहालयातील वस्तु सादरीकरणाची मुलभूत तत्वे कोणती याची चर्चा करा.
- प्र.६ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.
- अ) भारतातील वस्तुसंग्रहालय चळवळ
- ब) वस्तुसंग्रहालयाचे प्रकार
- क) वस्तुसंग्रहाच्या पद्धती
- ड) प्रदर्शनाचे प्रकार.

विभाग ३

- प्र.७ ग्रंथालयाची व्याख्या करून ग्रंथालयीन पुस्तकांचे वर्गीकरण कसे करतात ते लिहा.
- प्र.८ वर्तमान ग्रंथातील संगणक क्रांतीचा आढावा घ्या.

प्र.९ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

- अ) ग्रंथपालाची भूमिका.
- ब) पुस्तकांची काळजी.
- क) पुस्तकांची देव - घेव
- ड) संदर्भ - सूची सेवा.

T.Y.B.A.

HISTORY

Medieval India (1000 AD to 1707 AD)

(PAPER – IV) (05/01/2018)

Q.P. Code : 29354

[Time: 3 Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any five questions.
 2. All questions carry equal marks.

- Q.1** Bring out the Political condition of Medieval India on the eve of the Turkish Invasion.
- Q.2** Write an essay on the slave dynasty.
- Q.3** Explain the administrative reforms introduced by Firuz-shah-Tughlaq.
- Q.4** Make an estimate Krishna Deva Raya as conqueror and administrator.
- Q.5** Comment on : **(Any Two)**
- 1) Sayyid and Lodi Dynasty
 - 2) Military reforms of Ala-Ud-din-Khilji
 - 3) Rise of Bahamani Kingdom
 - 4) Architecture during Sultanate period
- Q.6** Review the imperialist policy of Akbar.
- Q.7** Write a detailed note on Mansabdari system.
- Q.8** Examine the revenue administration under Mughal.
- Q.9** Describe the Salient Characteristics of the Bhakti movement.
- Q.10** Write short note on **any two** of the following:
- 1) Shavaji's Coronation
 - 2) Deccan Policy of Aurangzeb
 - 3) Position of women under the Mughals
 - 4) Trade and commerce during the Medieval period.

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: १. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- प्र.१ तुर्की आक्रमणाच्यावेळी मध्ययुगीन भारतातील राजकीय परिस्थिती विशद करा.
- प्र.२ गुलाम घराण्यावर निबंध लिहा.
- प्र.३ फिरोजशाहा तुघलकाने केलेल्या प्रशासकीय सुधारणा स्पष्ट करा.
- प्र.४ एक प्रशासक व विजेता या नात्याने कृष्णदेवरायाच्या कार्याचे मुल्यांकन करा.
- प्र.५ कोणत्याही दोहोंवर भाष्य करा.
१) सय्यद आणि लोदी घराणे
२) अल्लाउद्दीन खिलजीच्या लष्करी सुधारणा
३) बहामनी राज्याचा उदय
४) सुलतान काळातील स्थापत्य
- प्र.६ अकबरच्या साम्राज्यविस्तार धोरणांचे पुर्नमुल्यांकन करा.
- प्र.७ मनसबदारी पद्धतीवर सविस्तर टिप लिहा.
- प्र.८ मुघलकालीन महसूल प्रशासनाचे परिक्षण करा.
- प्र.९ भक्ती चळवळीची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.१० टिपा लिहा (कोणतेही दोन)
१) शिवराज्यभिषेक
२) औरंगजेबाचे दख्खन धोरण
३) मुघलकालीन स्त्रियांची स्थिती
४) मुघलकालीन व्यापार व दळणवळण

T.Y.B.A.
HISTORY
Modern India (1857-1984)
(PAPER – V) (08/01/2018)

[Time: 3 Hours]

Q.P. Code :26586

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1) Attempt Any **Five** Questions.

2) All Questions carry **Equal** Marks

- Q.1 Explain the various causes responsible for the outbreak of the Revolt of 1857.
- Q.2 Explain the contribution of Bramho Samaj and Arya Samaj in the Movement of Social & Religious Reformation.
- Q.3 Explain the role of the Moderates Congress in the Indian National Movement.
- Q.4 Briefly account the causes, programmes and the progress of the Quit India Movement.
- Q.5 Explain the main features of Indian Constitution.
- Q.6 What were the circumstances that led to the declaration of National Emergency in 1975
- Q.7 Evaluate the performance of Janata Government [1977-80].
- Q.8 Review the Foreign Policy of India-U.S.A. about 1947-1984.
- Q.9 Bring out the rise and growth of Separatist Movement in India from 1947 to 1984.
- Q.10 Write short notes. [**Any Two**]
- A) Effects of the Revolt of 1857.
 - B) The integration of Indian Princely States
 - C) Green Revolution.
 - D) Development of Science and Technology in India.

मराठी रुपांतर

[वेळ : ३ तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: 1) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
2) सर्व प्रश्नांस समान गुण आहेत.

- प्र.१ १८५७ च्या उठावास जबाबदार ठरलेले विविध कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.२ सामाजिक व धार्मिक सुधारणा चळवळीत ब्राम्होसमाज व आर्यसमाज यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.३ भारतीय राष्ट्रीय चळवळीतील मवाळवादी काँग्रेसची भूमिका विशद करा.
- प्र.४ चले जाव चळवळीची करणे, कार्यक्रम आणि प्रगतीचा थोडक्यात मागोवा घ्या.
- प्र.५ भारतीय राज्यघटनेची मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.६ १९७५ मधील राष्ट्रीय आणिबाणी जाहीर करण्यास कोणती परिस्थिती कारणीभूत होती.
- प्र.७ जनता सरकारच्या (१९७७-८०) कामगिरीचे परीक्षण करा
- प्र.८ भारत – अमेरिका यांच्यातील परराष्ट्र संबंधाचा (१९४७-८४) आढावा घ्या.
- प्र.९ इ.स. १९४७ ते १९८४ मधील भारतातील फुटीरतावादी चळवळीचा उदय आणि विकास स्पष्ट करा.
- प्र.१० टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)
- अ) १८५७ च्या उठावाचे परिणाम
ब) भारतीय संस्थानाचे विलिनीकरण
क) हरित क्रांती
ड) भारतातील विज्ञान व तंत्रज्ञातील प्रगती

T.Y.B.A.

HISTORY

Archaeology, Museology & Library Science.

(PAPER – VI) (09/01/2018)

Q.P. Code :08923

[Time: 3Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. **Attempt any four questions of which at least one question should be from each section.**
 2. **All question carry equal marks.**
 3. **Answers to all questions should be written in same answer book.**

Section I

- Q.1** Define Archaeology & describe different excavation methods.
- Q.2** Discuss the different types of inscriptions.
- Q.3** Write short note on Any two of the following.
- a) Archaeology & History
 - b) Dating techniques
 - c) Sharda and Devnagri scripts
 - d) Gupta coin.

Section II

- Q.4** Write a detailed note on different responsibilities of the curator.
- Q.5** Examine the various methods of care of organic and inorganic objects.
- Q.6** Write short notes on any two of the following.
- a) Museum movement in 20th century.
 - b) Types of museums
 - c) Presentation techniques.
 - d) In-house activities of museum.

Section III

- Q.7** Write a brief account of Library movement in India.
- Q.8** Examine the enemies of books & write the various methods of caring of books.
- Q.9** Write short notes on any two of the following
- a) Role of librarian
 - b) Dewey Decimal Classification (DDL)
 - c) Issue of books
 - d) Basic library records.

[Time: 3Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना : १) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा मात्र प्रत्येक विभागातून किमान एक प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- ३) सर्व विभागांची उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहा.

विभाग १

- प्र.१ पुरातत्वशास्त्राची व्याख्या लिहून विविध उत्खनन पद्धतींचे वर्णन करा.
- प्र.२ पुराभिलेखांच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.
- अ) पुरातत्वशास्त्र आणि इतिहास
ब) कालमापन पद्धती
क) शारदा आणि देवनागरी लिपी.
ड) गुप्त कालीन नाणी

विभाग २

- प्र.४ वस्तु संग्रहालयातील अभिरक्षणाच्या विविध जबाबदाऱ्यांवर सविस्तर टिपण लिहा.
- प्र.५ वस्तुसंग्रहालयातील सेंद्रिय व असेन्द्रीय वस्तुंच्या काळजी घेण्याच्या पद्धतींचे परीक्षण करा.
- प्र.६ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.
- अ) २०व्या शतकातील वस्तु संग्रहालय चळवळ
ब) वस्तु संग्रहालयाचे प्रकार
क) सादरीकरणाची तंत्रे
ड) वस्तु संग्रहालयाचे अंतर्गत उपक्रम

विभाग ३

- प्र.७ भारतातील ग्रंथालय चळवळीचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- प्र.८ पुस्तकांच्या शत्रूंचे परीक्षण करा आणि पुस्तकांची काळजी घेण्याच्या विविध पद्धती लिहा.

प्र.९ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

- अ) ग्रंथपालाची भूमिका.
- ब) डेवीची दशांश वर्गीकरण पद्धत.
- क) पुस्तकांची देव - घेव.
- ड) मुलभूत ग्रंथालयी नोंदी.

T.Y.B.A.

HISTORY

History of the Marathas (1600-1818)

(PAPER – VII)

Q.P. Code :07594

[Time : Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
- 1. All questions are compulsory.**
 - 2. All question carry equal marks.**

- Q.1** Describe the importance of the European sources for the study of Maratha history.
- Q.2** Give the significance of the political & socio-cultural conditions in Maharashtra in 17th century.
- Q.3** Discuss the rise of the Marathas power under Shivaji with special reference of struggle with Bijapur.
- Q.4** Define the term Maharashtra Dharma & bring out its importance Swarajya under Shivaji.
- Q.5** Assess the Mugal Maratha relations between 1689 to1707.
- Q.6** Write in detail the causes of the Third Battle of Panipat 1761.
- Q.7** Explain the causes of downfall of the Maratha power.
- Q.8** Comment on the Revenue Administration in your study period of Marathas.
- Q.9** Bring out the Socio-cultural developments under the Marathas.
- Q.10** Write short notes on any two of the following:
- Shivaji's Karnatak expedition
 - Coronation of Shivaji
 - Civil war: Shahu & Tarabai
 - Barbhai Council.

[वेळ : तीन तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: 1) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- प्र.१ मराठ्यांच्या इतिहासाच्या अभ्यासासाठी युरोपीय साधनांच्या महत्त्वाविषयी वर्णन करा.
- प्र.२ सतराव्या शतकातील महाराष्ट्राच्या राजकिय व सामाजिक -सांस्कृतिक परिस्थितीचे महत्व लिहा.
- प्र.३ शिवाजी महाराजांच्या नेतृत्वाखाली उदयास आलेल्या मराठी सत्तेची चर्चा करा. विशेषकरून शिवाजी व विजापूर संघर्ष.
- प्र.४ 'महाराष्ट्र धर्म' ही संकल्पना स्पष्ट करून शिवकालीन स्वराज्यात त्याचे असलेले महत्व स्पष्ट करा.
- प्र.५ सन १६८९ ते १७०७ या काळातील मुघल-मराठे संबंधाचे परिक्षण करा.
- प्र.६ सन १७६१ च्या तिसऱ्या पानिपतच्या युद्धाची कारणे लिहा.
- प्र.७ मराठा सत्तेच्या अधःपतनाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.८ तुमच्या अभ्यासक्रमातील मराठा कालखंडातील महसूल प्रशासनावर भाष्य करा.
- प्र.९ मराठ्यांच्या नेतृत्वाखाली महाराष्ट्रातील सामाजिक व सांस्कृतिक विकास स्पष्ट करा.
- प्र.१० खालीलपैकी टिपा लिहा. (फक्त दोन)
- १) शिवाजीची कर्नाटक मोहीम
 - २) शिवराज्याभिषेक
 - ३) यादवी युद्ध : शाहू व ताराबाई
 - ४) बाराभाई कारभार.

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any five questions.
 2. All questions carry equal marks. (20 marks each)

1. Define the term 'Cold War'. Discuss the security pacts of the Cold War.
2. Trace the decolonization of the British Empire in Asia.
3. Write an essay on the arms race during the Cold War.
4. What were the causes of the revolution in Iran?
5. Examine the rise of U.S.A. as a unipolar power.
6. State the factors that led to the 'Economic Miracle' in Japan and how it transformed Japan.
7. Trace the origin of the Organisation of African Unity (OAU). Examine its aims, objectives and its organisation.
8. Assess the role of U.N.O as a peace – maker with regard to the settlement of disputes.
9. Analyse the impact of globalization on the world.
10. Write Short notes **any two** of the following :-
 - a) Bandung Conference
 - b) Destalinization in USSR
 - c) Suez Crisis (1956)
 - d) Environment and Development

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० गुण)

१. शीतयुद्धाची व्याख्या करून त्याच्या संरक्षण विषयक करारांची चर्चा करा.
२. ब्रिटीश साम्राज्याच्या आशियातील निर्वसाहतिकरणाची मागोवा घ्या.
३. शीतयुद्धा काळातील शस्त्रास्त्र स्पर्धावर निबंध लिहा.
४. इराणमधील क्रांतीची कारणे सांगा.
५. एक ध्रुविय महासत्ता म्हणून अमेरिकेच्या उदयाचे परीक्षण करा.
६. जपानमधील आर्थिक चमत्काराला कारणीभूत ठरणारे घटक लिहा. त्याने जपानमध्ये कसे परिवर्तन घडून आले.
७. आफ्रिकन एकता संघाच्या उदयाचा मागोवा घेऊन त्याच्या ध्येय, उद्दिष्ट्ये आणि संघटनेचे परीक्षण करा.
८. जागतिक तंटा निवारणाच्या दृष्टीने शांतीदूत म्हणून संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
९. जागतिकीकरणाच्या जगावरील परिणामाचे विश्लेषण करा.
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.
 - अ) बाइंग परिषद
 - ब) अस्टलिनीकरण
 - क) सुवेझ तंटा
 - ड) पर्यावरण आणि विकास

T.Y.B.A.
HISTORY
Elements of Research Methodology
(PAPER – IX)

Q.P. Code :08465

[Time: 3 Hours]

[Marks:80/100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. Attempt any four/five questions
2. All questions carry equal marks

1. Examine the meaning, nature and scope of social science research.
2. Describe the role of a hypothesis in social science research.
3. Study the characteristics, advantages and disadvantages of the Social Survey Method.
4. Discuss the various tools of data collection with relevant examples.
5. How will a student of Maratha history collect and classify source material?
6. Assess the value of Data Interpretation in social science research.
7. Explain the steps to be followed in Report Writing.
8. Write short notes: **(any two)**
 - a. Types of social science research
 - b. Observation
 - c. Classification and Coding
 - d. Book Review

[वेळ: 3 तास]

[गुण:८०/१००]

- सुचना: 1. कोणतेही चार/पाच प्रश्न सोडवा.
2. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. समाजशास्त्रीय संशोधनाचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्तीचे परिक्षण करा.
२. समाजशास्त्रीय संशोधनात गृहीत कृत्यांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
३. सामाजिक सर्वेक्षण पद्धतीच्या वैशिष्ट्ये. गुण आणि मर्यादांची अभ्यासपूर्ण माहिती लिहा.
४. तथ्य संकलनाच्या विविध साधनांची उचित उदाहरणांसह चर्चा करा.
५. मराठ्यांच्या इतिहासाचा अभ्यासक म्हणून संदर्भ साधनांचे संकलन व वर्गीकरण कसे कराल ते सांगा.
६. सामाजिक शास्त्राच्या संशोधनात अर्थशोधनाचे महत्व स्पष्ट करा.
७. संशोधन अहवाल लेखनात कोणत्या पायऱ्यांचा समावेश होतो ते लिहा.
८. कोणत्याही दोहोवर टीपा लिहा:-
 - अ सामाजिक संशोधनांचे प्रकार.
 - ब निरीक्षण पद्धती.
 - क वर्गीकरण आणि संकेतीकरण.
 - ड पुस्तक परिक्षण.

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any **five** questions selecting **not more than three** from any each section.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Draw neat diagrams wherever necessary.

Section –I

Q.1. Attempt **any two** of the following :

- a) What are the types of price leadership? Discuss the low cost price leadership model. 10
- b) With the help of kinked demand curve hypothesis, explain price rigidity in oligopoly. 10
- c) Explain Prisoner's dilemma strategy in Game Theory. 10

Q.2 Attempt **any two** of the following:

- a) Show how factor price is determined under perfect competitive market. 10
- b) Discuss the Modern Theory of Rent. 10
- c) Explain Risk Bearing and Uncertainty Theory of Profit. 10

Q.3 Attempt **any two** of the following.

- a) Discuss the attainment of a general equilibrium in production. 10
- b) Explain marginal conditions of efficiency in exchange in Pareto optimality. 10
- c) Show the relationship between marginal conditions of Pareto optimality and perfect competition. 10

Q.4 Attempt **any two** of the following :

- a) What is search cost? Explain the process of search cost. 10
- b) What is adverse selection? Explain how market signaling can be used to overcome this problem. 10
- c) Discuss the principal - agent problem. 10

Section II

Q.5 Attempt **any two** of the following.

- a) Explain how the equilibrium income and interest rate is determined in IS-LM model. 10
- b) Show the relationship between slope of LM curve and effectiveness of fiscal policy. 10
- c) Explain the trade-off between unemployment and inflation with the help of Philips curve. 10

Q.6 Attempt **any two** of the following.

- a) Discuss the Modern theory of international trade. 10
- b) Explain, with the help of offer curves, the determination of equilibrium terms of trade. 10
- c) Explain protective trade policy? 10

Q.7 Attempt **any two** of the following.

- a) Discuss how the demand for and supply of foreign exchange determine exchange rate. 10
- b) Explain the relative efficiency of monetary policy under fixed exchange rate and perfect capital mobility in Mundell Fleming model. 10
- c) Explain the concept and causes for currency crisis. 10

Q.8 Attempt **any two** of the following :

- a) Explain the ability to pay principle of Taxation. 10
- b) Describe incidence of taxation under different elasticity of supply. 10
- c) Discuss the Coase theorem. 10

- सूचना: १. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा परंतु एका विभागातील जास्तीत जास्त तीन प्रश्न सोडवा.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

विभाग - १

- प्र.१ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) किंमत नेतृत्वाचे प्रकार कोणते आहेत? अल्प खर्च किंमत नेतृत्व प्रतीमानाचे स्पष्टीकरण करा. १०
- ब) दंतूर मागणी वक्र गृहितकाच्या सहाय्याने अल्पाधिकार बाजारपेठेतील किंमतीच्या ताठरपणाचे स्पष्टीकरण करा. १०
- क) खेळ सिद्धांतातील कैद्याच्या पेचप्रसंग डावपेचांचे स्पष्टीकरण करा. १०
- प्र.२ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) पूर्ण स्पर्धा असताना उत्पादक घटकांची किंमत कशी ठरविली जाते ते दाखवा. १०
- ब) खंडाच्या आधुनिक सिद्धांताची चर्चा करा. १०
- क) नफ्याच्या धोका व अनिश्चिततेच्या सिद्धांताचे स्पष्टीकरण करा. १०
- प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) उत्पादनातील सार्वजनिक समतोलाची चर्चा करा. १०
- ब) पर्याप्ततेच्या संदर्भात पॅरेटोच्या सिमांत अटीचे स्पष्टीकरण करा. १०
- क) पॅरेटोचा सिमांत पर्यायीता अटी व पूर्ण स्पर्धा यातील संबंध दर्शवा. १०
- प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) शोध खर्च म्हणजे काय? शोध खर्चाची प्रक्रिया स्पष्ट करा. १०
- ब) प्रतिकूल निवड म्हणजे काय? बाजार संकेताचा इशान्याद्वारे प्रतिकूल निवडीतील समस्या कशी सोडविली जाते ते स्पष्ट करा. १०
- क) मालक-प्रतिनिधी समस्येची चर्चा करा. १०

विभाग - २

- प्र.५ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) संतुलित उत्पन्न व व्याजदर IS-LM प्रतिमानात कसे ठरविले जातात ते स्पष्ट करा. १०
- ब) राजकोषीय धोरणाची परिणामकारकता LM वक्राच्या उतारावर कसा अवलंबून असतो ते स्पष्ट करा. १०
- क) फीलिप्स वक्राच्या साहाय्याने महागाई व बेरोजगारीतील द्वंद्व (trade-off) स्पष्ट करा. १०

- प्र.६ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या आधुनिक सिद्धांताची चर्चा करा. १०
- ब) प्रस्ताव वक्राच्या सहाय्याने संतुलित व्यापार शर्ती कशा निर्मित होतात ते स्पष्ट करा. १०
- क) संरक्षित व्यापार स्पष्ट करा. १०
- प्र.७ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) विनिमय दर हा परकीय चलनाची मागणी व पुरवठ्यानुसार करा निश्चित होतो त्याचे स्पष्टीकरण करा. १०
- ब) मंडेल फ्लेमिंग प्रतीमानात भांडवल पूर्ण गतिशील व विनिमय दर ताठर असताना चलनविषयक धोरणाची परिणामकारकता स्पष्ट करा. १०
- क) चलन आपत्ती संकल्पना आणि त्याची कारणे स्पष्ट करा. १०
- प्र.८ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
- अ) कराचे करदेय क्षमता तत्त्व स्पष्ट करा १०
- ब) पुरवठ्याच्या लवचिकतेतील बदलाचा कर आकारणी वर होणारा परिणाम स्पष्ट करा. १०
- क) कोसच्या प्रतीमानाची चर्चा करा १०

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any five questions, selecting not more than three questions from any one section.
 2. Answers to the two sections should be written in the same answer book.
 3. Figures to the right indicate full marks.
 4. Draw neat diagrams wherever necessary.

Section - I

Q.1 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. What is economic development? Distinguish between economic growth and economic development.
- b. Critically examine Sen's capabilities Approach.
- c. Explain role of State in economic development.

Q.2 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. Discuss Rostow's stages of growth.
- b. Explain Lewis's theory of growth with unlimited supplies of labour.
- c. Write an explanatory note on Solow's growth theory.

Q.3 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. Write an explanatory note on multiple equilibria.
- b. Discuss the big push theory.
- c. Explain Leibenstein's theory of critical minimum efforts.

Q.4 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. What is Poverty? Explain the concept of head Count Index and Poverty Gap Indices.
- b. What are the causes of income inequality?
- c. Explain Kuznet's inverted 'U' hypothesis.

Section – II

Q.5 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. What are the causes of high fertility in developing countries?
- b. Explain the effects of high fertility.
- c. State the contribution of health in economic development.

Q.6 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. Explain the causes and effects of migration.
- b. Discuss Harris-Todaro model of rural – urban migration.
- c. Write an explanatory note on microfinance revolution.

Q.7 Attempt **any two** of the following:- (20)

- a. State the role of agriculture in economic development.
- b. What are the policies for rural development?
- c. Write a note on agriculture and WTO.

Q.8 Attempt **any two** of the following:- (20)

- a. Explain the inward looking trade strategy.
- b. What is BOP deficit? Explain the methods of financing balance of payments deficit.
- c. What are the advantages and disadvantages of Foreign Direct Investment?

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा परंतु कोणत्याही एका विभागातील तीन पेक्षा जास्त प्रश्न सोडवू नका.
 २) दोन्ही विभागातील उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
 ३) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

विभाग-१

- प्र.१** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) आर्थिक विकास म्हणजे काय? आर्थिक वृद्धी आणि आर्थिक विकास यातील फरक स्पष्ट करा.
 ब) सेनच्या क्षमताधिष्ठीत दृष्टिकोनाचे टीकात्मक परिक्षण करा.
 क) आर्थिक विकासामध्ये शासनाची भूमिका विशद करा.
- प्र.२** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) रोस्टॉच्या वृद्धी अवस्थांवर चर्चा करा.
 ब) लेविस यांचे अमर्याद श्रमपुरवठा वृद्धी प्रतिमान विशद करा.
 क) सोलो वृद्धी प्रतिमानावर स्पष्टीकरणात्मक टिप लिहा.
- प्र.३** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) बहुविध समतोलावर स्पष्टीकरणात्मक टिप लिहा.
 ब) जोराचा धक्का सिद्धांतावर चर्चा करा.
 क) लिबेन्स्टाईन यांचा किमान आवश्यक प्रयत्न सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.४** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) दारिद्र्य म्हणजे काय? दारिद्र्यमापनाच्या शिरगणती गुणोत्तर आणि दारिद्र्य दरी निर्देशांक या संकल्पना स्पष्ट करा.
 ब) उत्पन्न विषमतेची कारणे कोणती?
 क) कुझनेटच्या उलटा यु (U) सिद्धांत विशद करा.

विभाग-२

- प्र.५** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) विकसनशील देशात उच्च जननदरांची कारणे कोणती?
 ब) उच्च जननदरांचे परिणाम विशद करा.
 क) आरोग्याचे आर्थिक विकासातील योगदान स्पष्ट करा.

- प्र.६ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
- अ) स्थलांतरणाची कारणे आणि परिणाम विशद करा.
ब) हॅरीस – टोडॅरो यांच्या ग्रामीण – शहरी स्थलांतरण प्रतिमानावर चर्चा करा.
क) सूक्ष्म वित्त क्रांती यावर स्पष्टीकरणात्मक टीप लिहा.
- प्र.७ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
- अ) आर्थिक विकासातील शेतीची भूमिका विशद करा.
ब) ग्रामीण विकास धोरणे कोणती?
क) शेती आणि जागतिक व्यापार संघटना यावर टिप लिहा.
- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
- अ) अंतर्लक्षी व्यापार व्यूहरचना स्पष्ट करा.
ब) व्यवहारतोलातील तूट म्हणजे काय? व्यवहारतोलातील तूट कमी करण्याच्या वित्तीय पद्धती स्पष्ट करा.
क) परकीय थेट गुंतवणूकीचे फायदे आणि तोटे कोणते?

T.Y.B.A.
ECONOMICS
Indian Financial System
(PAPER – VI) (29/12/2017)

Q.P. Code :11794

[Time: 2 $\frac{1}{2}$ /3 Hours]

[Marks:80/100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. IDOL students should attempt **any five** questions.
 2. Regular students should attempt **any four** questions.
 3. Figures to the right indicate full marks.

- Q. 1** Attempt **any Two** of the following: (20)
- a) Explain the components of Indian Financial System.
 - b) What are the functions of a financial system?
 - c) Explain the indicator of financial development.
- Q. 2** Attempt **any Two** of the following: (20)
- a) Recommendations of Narasimham Committee 1998
 - b) Growth of NBFCs.
 - c) Transmission channels of monetary policy.
- Q. 3** Attempt **any Two** of the following: (20)
- a) Equities
 - b) Debentures
 - c) New types of bonds.
- Q. 4** Attempt **any Two** of the following: (20)
- a) Components of organised money market.
 - b) Structure of Indian Capital Market.
 - c) Functions of foreign exchange market.
- Q. 5** Explain **any Two** of the following: (20)
- a) Meaning and significance of derivatives
 - b) Forwards and Futures
 - c) Pricing of options.
- Q. 6** Attempt **any Two** of the following: (20)
- a) Mutual funds in India
 - b) SEBI
 - c) Role of RBI.
- Q. 7** Write short notes on **any Two** of the following: (20)
- a) Role of financial system in economic development
 - b) Recommendations of Narasimham Committee- 1991
 - c) Features of Indian money market
 - d) IRDA.

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: 1. आयडॉलच्या विद्यार्थ्यांनी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवावेत.
2. नियमित विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत.
3. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र. १ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) भारतीय वित्तीय व्यवस्थेचे घटक स्पष्ट करा.
ब) वित्तीय व्यवस्थेची कार्ये कोणती?
क) वित्तीय विकासाचे निर्देशक स्पष्ट करा.
- प्र. २ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) 1998 च्या नरसिंहम समितीच्या शिफारशी
ब) बँकेतर वित्तीय कंपन्याची वाढ
क) मौद्रिक धोरणाच्या वित्तरण वाहिन्या.
- प्र. ३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) समभाग
ब) कर्जरोखे
क) नवीन प्रकारचे रोखे.
- प्र. ४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) संघटित नाणेबाजाराचे घटक
ब) भारतीय भांडवल बाजाराची रचना
क) परकीय विनिमय बाजाराची कार्ये.
- प्र. ५ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे स्पष्टीकरण करा: (२०)
अ) अनुजात पत्रांचा अर्थ आणि महत्व
ब) वायदेबाजार आणि भावी करार
क) पर्यायांचे किंमत निर्धारण.
- प्र. ६ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) भारतातील परस्पर निधी
ब) भारतीय रोखे आणि विनिमय मंडळ
क) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची भूमिका.
- प्र. ७ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर संक्षिप्त टीपा लिहा: (२०)
अ) आर्थिक विकासातील वित्तीय व्यवस्थेची भूमिका
ब) १९९१ च्या नरसिंहम समितीच्या शिफारशी
क) भारतीय नाणेबाजाराची वैशिष्ट्ये
ड) विमा नियमन आणि विकास प्राधिकरण.

Q.P. Code :11794

T.Y.B.A.
ECONOMICS
Advanced Economic Theory
(PAPER – IV) (05/01/2018)

Q.P. Code :11570

[Time: Three Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any five questions, seating not more than three from any one section.
 2. Figures to the right indicates full marks.
 3. Draw neat diagrams whenever necessary.

Section I

- Q.1** Attempt any two of the following
- a) Explain Cournot model of oligopoly. **10**
 - b) Explain how price output is determined under low cost price leadership model. **10**
 - c) Discuss the price output determination under market sharing cartel. **10**
- Q.2** Attempt any two of the following
- a) Discuss the factor price determination under perfect competition in product and factor market. **10**
 - b) Explain the loanable funds theory of interest rate. **10**
 - c) "Profit is a reward for uncertainty bearing" Discuss. **10**
- Q.3** Attempt any two of the following
- a) Discuss the concept of general equilibrium and its existence. **10**
 - b) How are Pareto optimality conditions achieved under perfect completion? **10**
 - c) Discuss the Kaldor-Hicks composition criterion of social welfare. **10**
- Q.4** Attempt any two of the following
- a) What is asymmetric information? Explain it with the help of market for used cars. **10**
 - b) Explain principal-agent problem and suggest measures to overcome it. **10**
 - c) Explain the efficiency wage theory. **10**

Section II

- Q.5** Attempt any two of the following
- a) Derive the IS curve and explain its features. **10**
 - b) Explain the impact of fiscal policy on equilibrium national income and interest rate under IS-LM model. **10**
 - c) Explain the long term Philips curve. **10**
- Q.6** Attempt any two of the following
- a) Explain fixed exchange rate system. **10**
 - b) Explain purchasing power parity theory of exchange rate. **10**
 - c) Discuss the monetary and non-monetary measures of correcting disequilibrium in the balance payments. **10**
- Q.7** Attempt any two of the following
- a) Explain the comparative cost advantages theory of international trade. **10**
 - b) Explain determination of equilibrium terms of trade with the help of offer curves. **10**
 - c) What is tariff? Explain its effects. **10**
- Q.8** Attempt any two of the following
- a) Explain the features of public goods. **10**
 - b) Explain Lindhal's model of benefit principle of taxation. **10**
 - c) Discuss the excess burden of taxation. **10**

[वेळ: ३ तास]

[एकूण गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना:

१. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा, परंतु एका विभागातील जास्तीती जास्त तीन प्रश्न सोडवा.

२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

विभाग - १

प्र.१ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) कुर्नोचे अल्पिष्ठाधिकार (Oligopoly) प्रतिमान स्पष्ट करा. १०
- ब) अल्पखर्च किंमत नेतृत्व प्रतिमानामध्ये किंमत आणि उत्पादन निश्चित कशी होते ते स्पष्ट करा. १०
- क) बाजार विभागणी कार्टेल मध्ये किंमत उत्पादन निश्चितीची चर्चा करा. १०

प्र.२ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) वस्तू आणि घटक बाजारात पूर्ण स्पर्धा असताना उत्पादन घटक किंमत निश्चितीची चर्चा करा. १०
- ब) व्याजाचा कर्जाऊ निधी सिद्धांत स्पष्ट करा. १०
- क) "अनिश्चितता पत्करण्याचा मोबदला म्हणजे नफा" चर्चा करा. १०

प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) सार्वत्रिक समतोल ही संकल्पना व तिच्या अस्तित्वाची चर्चा करा. १०
- ब) पूर्ण स्पर्धेच्या व्यवस्थेत पॅरेटोच्या पर्याप्ततेच्या अटी कशा साधल्या जातात ते स्पष्ट करा. १०
- क) कॅल्डोर -हिक्स याच्या सामाजिक कल्याण 'नुकसान भरणारी तत्वांची' चर्चा करा १०

प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) विषम माहिती म्हणजे काय? जुन्या कारच्या बाजारपेठेच्या सहाय्याने त्याचे स्पष्टीकरण करा १०
- ब) मालक - प्रतिनिधी समस्येचे स्पष्टीकरण करा व ती कमी करण्यासाठी उपाय सुचवा. १०
- क) कार्यक्षम वेतन सिद्धांताचे स्पष्टीकरण करा. १०

विभाग - २

प्र.५ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) IS वक्र काढून त्याच्या वैशिष्ट्यांचे स्पष्टीकरण करा. १०
- ब) IS-LM प्रतीमानाच्या सहाय्याने राजकीय धोरणाच्या बदलामुळे संतुलित राष्ट्रीय उत्पन्न व व्याजदरावरील होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा. १०
- क) दीर्घकालीन फिलीप्स वक्र स्पष्ट करा. १०

प्र.६ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) स्थिर विनिमयदर प्रणाली स्पष्ट करा. १०
- ब) विनिमय दराचा क्रयशक्ती समता सिद्धांत स्पष्ट करा. १०
- क) व्यवहार शेषातील असमतोल कमी करण्याच्या मौद्रिक व अमौद्रिक उपायांची चर्चा करा. १०

प्र.७ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांत स्पष्ट करा. १०
- ब) प्रस्ताव वक्राच्या सहाय्याने संतुलित व्यापार शर्ती कशा निश्चित होतात. त्याचे स्पष्टीकरण करा. १०
- क) जकात म्हणजे काय? त्याच्या परिणामाचे स्पष्टीकरण करा. १०

प्र.८ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) सार्वजनिक वस्तू म्हणजे काय? त्यांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
- ब) लिडॉल यांच्या कराचा लाभ तत्त्व परिणामाची चर्चा करा. १०
- क) अतिरिक्त कर भाराची चर्चा करा. १०

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any five questions, selecting not more than three questions from any one section.
 2. Answers to the two sections should be written in the same answer book.
 3. Figures to the right indicate full marks.
 4. Draw neat diagrams wherever necessary.

Section - I

Q.1 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. What is economic development? Distinguish between economic growth and economic development.
- b. Write a note on Sen's Capabilities Approach.
- c. Explain the role of state as an agency of development.

Q.2 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. Critically examine Rostow's stages of growth.
- b. Explain Harrod - Domar growth model.
- c. Critically examine Lewis's theory of growth with unlimited supplies of labour.

Q.3 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. Explain Romer's growth model.
- b. Discuss big push theory.
- c. Explain theory of critical minimum effort.

Q.4 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. Define poverty. Write an explanatory note on Head - Count Index and Poverty Gap Indices.
- b. Explain various policies for alleviation of poverty.
- c. Explain the impact of inequality on development.

Section – II

Q.5 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. Explain the theory of demographic transition.
- b. What are the causes and effects of high fertility in developing countries?
- c. Explain contribution of education and health to economic development.

Q.6 Attempt **any two** of the following:- **(20)**

- a. Explain Harris-Todaro model of rural-urban migration.
- b. Write a note on women in the informal sector.
- c. Explain the concept of microfinance revolution.

- Q.7** Attempt **any two** of the following:- (20)
- a. Explain the role of agriculture in economic development.
 - b. Discuss the policies for rural development.
 - c. Write a note on agriculture and WTO.

- Q.8** Attempt **any two** of the following:- (20)
- a. Explain inward looking trade strategy.
 - b. Discuss the role of Foreign Direct Investment.
 - c. Examine the structural adjustment programme of IMF and World Bank.

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा परंतु कोणत्याही एका विभागातील तीन पेक्षा जास्त प्रश्न सोडवू नका.
 २) दोन्ही विभागातील उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
 ३) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

विभाग-१

- प्र.१** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) आर्थिक विकास म्हणजे काय? आर्थिक वृद्धी आणि आर्थिक विकास यातील फरक स्पष्ट करा.
 ब) सेन यांच्या क्षमताधिष्ठीत दृष्टिकोनावर टिप लिहा.
 क) विकासातील मध्यस्थ म्हणून शासनाची भूमिका विशद करा.
- प्र.२** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) रोस्टॉच्या वृद्धी अवस्थांचे टिकात्मक परिक्षण करा.
 ब) हॅरॉड – डोमार यांचे वृद्धी प्रतिमान विशद करा.
 क) लेविस यांच्या अमर्याद श्रमपुरवठा वृद्धी प्रतिमानाचे टीकात्मक परिक्षण करा.
- प्र.३** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) रोमर यांचे वृद्धी प्रतिमान स्पष्ट करा.
 ब) जोराचा धक्का सिद्धांतावर चर्चा करा.
 क) किमान आवश्यक प्रयत्न सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.४** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) दारिद्र्याची व्याख्या द्या. शिरगणती गुणोत्तर व दारिद्र्यदरी निर्देशांक यावर स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा.
 ब) दारिद्र्य निर्मुलनाची विविध धोरणे स्पष्ट करा.
 क) विषमतेचे विकासावरील परिणाम स्पष्ट करा.

विभाग-२

- प्र.५** खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत विशद करा.
 ब) विकसनशील देशातील उच्च जननदराची कारणे आणि परिणाम कोणते?.
 क) आर्थिक विकासात शिक्षण आणि आरोग्य यांचे योगदान स्पष्ट करा.

- प्र.६ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
- अ) ग्रामीण – शहरी स्थलांतर संबंधीचे हॅरीस – टोडॅरो प्रतिमान स्पष्ट करा.
ब) असंघटित क्षेत्रातील स्त्रियां यावर टिप लिहा.
क) सूक्ष्मवित्त क्रांती संकल्पना विशद करा.
- प्र.७ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
- अ) आर्थिक विकासातील शेतीची भूमिका विशद करा.
ब) ग्रामीण विकास धोरणाची चर्चा करा.
क) कृषी आणि जागतिक व्यापार संघटना यावर टिप लिहा.
- प्र.८ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. (२०)
- अ) अंतर्लक्षी व्यापार व्यूहरचना विशद करा.
ब) परकीय थेट गुंतवणूक भूमिकेची चर्चा करा.
क) जागतिक बँक आणि आंतरराष्ट्रीय नाणे निधीचा संरचनात्मक समायोजन कार्यक्रम स्पष्ट करा.

T.Y.B.A.
ECONOMICS
Indian Financial System
(PAPER - VI) (09/01/2018)

Q. P. Code: 28185

Time: 2 ½ / 3 Hours

Marks: 80/ 100

- N.B.** (1) IDOL students should attempt any **five** Questions.
(2) Regular students should attempt any **four** Questions.
(3) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any **two** of the following: (20)
 - (a) What are the important components of the Indian financial system?
 - (b) Discuss the various functions of a financial system.
 - (c) Explain the indicators of financial development.

2. Attempt any **two** of the following: (20)
 - (a) Development functions of RBI
 - (b) Objectives of monetary policy of RBI
 - (c) Development banking in India.

3. Attempt any **two** of the following: (20)
 - (a) Management of non-performing assets of commercial banks
 - (b) Meaning and types of equities
 - (c) New types of bonds.

4. Attempt any **two** of the following: (20)
 - (a) Structure of Indian money market
 - (b) Features of Indian money market
 - (c) Overview of debt market in India.

5. Attempt any **two** of the following: (20)
 - (a) Structure of Indian capital market
 - (b) Meaning and functions of derivatives market
 - (c) Types of derivatives.

6. Attempt any **two** of the following: (20)
 - (a) Mutual funds in India
 - (b) Insurance business in India
 - (c) SEBI- functions and role.

7. Write short notes on any **two** of the following: (20)
 - (a) Recommendations of the Narasimham Committee of 1991
 - (b) Role of NBFCs in India
 - (c) Functions and participants in foreign exchange market
 - (d) Credit rating in India.

मराठी रुपांतर
[वेळ: २:३० / ३ तास]

[एकूण गुण: ८० / १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना १. आयडॉलच्या विद्यार्थ्यांनी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवावेत.
२. नियमित विद्यार्थ्यांनी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत.
३. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) भारतीय वित्तीय व्यवस्थेचे महत्त्वाचे घटक कोणते?
ब) वित्तीय व्यवस्थेच्या विविध कार्यांची चर्चा करा.
क) वित्तीय विकासाचे निर्देशक स्पष्ट करा.
- प्र.२ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) रिझर्व्ह बँकेची विकासात्मक कार्ये
ब) रिझर्व्ह बँकेच्या मौद्रिक धोरणाची उद्दिष्ट्ये
क) भारतातील विकास बँका.
- प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) व्यापारी बँकांच्या अनुत्पादक मालमत्तेचे व्यवस्थापन
ब) समभागांचा अर्थ आणि प्रकार
क) नवीन प्रकारचे रोखे.
- प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) भारतीय नाणेबाजाराची रचना
ब) भारतीय नाणेबाजाराची वैशिष्ट्ये
क) भारतातील ऋण बाजाराचा आढावा.
- प्र.५ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) भारतीय भांडवल बाजाराची रचना
ब) अनुजातपत्र बाजाराचा अर्थ आणि कार्ये
क) अनुजात पत्रांचे प्रकार.
- प्र.६ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: (२०)
अ) भारतातील परस्पर निधी
ब) भारतातील विमा व्यवसाय
क) सेबी-कार्ये आणि भूमिका.
- प्र.७ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर संक्षिप्त टिपा लिहा: (२०)
अ) १९९१ च्या नरसिंहम् समितीच्या शिफारशी
ब) भारतातील बँकेतर वित्तीय कंपन्यांची भूमिका
क) परकीय विनिमय बाजाराची कार्ये व सहभागी घटक
ड) भारतातील पत मापन संस्था.

T.Y.B.A.
ECONOMICS
Research Methodology
(PAPER – VII)

Q.P. Code : 11934

[Time: Three Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any **five** questions, selecting not more than **three** questions from each section.
 2. Answers to both the sections should be written in the same answer book.
 3. Figures to the right indicate full marks.
 4. Use of simple calculator is allowed.
 5. Graph papers will be supplied on request.
 6. Attach the graph paper inside the answer-book.

Section I

- Q.1** Attempt any **two** of the following. **20**
- a) Define research and state the characteristics of scientific research.
 - b) Explain various types of research.
 - c) Elaborate the process of research work.

- Q.2** Attempt any **two** of the following. **20**
- a) What are the criteria of a good sample?
 - b) Discuss merits and demerits of sample survey method.
 - c) Describe various probability sampling methods.

- Q.3** Attempt any **two** of the following. **20**
- a) Discuss merits and demerits of observation method.
 - b) Explain questionnaire method of data collection.
 - c) Give a brief report on any case study that you have undertaken.

- Q.4** Attempt any **two** of the following. **20**
- a) i) Write a note on – ‘bases of classification’. **04**
 - ii) Draw Histogram for the following data. **06**

Marks	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
No.of students	02	27	48	35	20

- b) Calculate arithmetic mean and mode for the following data. **10**

Weight(in kgs)	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45
No.of boys	15	25	30	18	12

- c) Calculate Quartile Deviation (QD) for the following data. **10**

Income (Rs)	100-150	150-200	200-250	250-300	300-350	350-400
No.of workers	05	12	23	35	21	04

Q.P. Code : 11934

Section II

Q.5 Attempt any **two** of the following.

20

a) Calculate Spearman's Rank Correlation coefficient for the following data.

Marks by Judge I	80	78	90	92	75
Marks by Judge II	90	87	93	91	89

b) Find the regression equation of X on Y and Y on X for the following data.

$$n=10 \qquad \sum X=250 \qquad \sum Y=320$$

$$b_{yx}=0.95 \qquad b_{xy}=1.05$$

c) Fit a trend using three yearly moving averages.

Year	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Production(in kgs)	220	240	250	270	290	300	310	330

Q.6 Attempt any **two** of the following.

20

a) i) Explain the uses of index numbers.

05

ii) Find real income for the following data.

05

Year	2006	2007	2008	2009	2010
Income (Rs)	600	700	800	900	1000
Index number	110	115	120	125	130

b) Calculate Fisher's Index Number for the following data.

10

Commodity	P_0	Q_0	P_1	Q_1
A	20	10	22	10
B	25	12	30	12
C	30	8	40	6

c) Calculate Cost of Living index number for the following data.

10

Commodity	Current Year Price (Rs)	Base Year Price(Rs)	Weights
Food	60	55	25
Clothing	40	32	15
House rent	30	28	22
Fuel and lighting	25	22	18
Miscellaneous	50	46	20

Q.P. Code : 11934

- Q.7** Attempt any **two** of the following. **20**
- a) Define hypothesis and explain its role in research.
 - b) What are the criteria of a good hypothesis?
 - c) Explain various types of hypothesis.

- Q.8** Attempt any **two** of the following. **20**
- a) Discuss types of a Research Report.
 - b) Outline the structure of a Research Report.
 - c) What are the precautions to be taken while writing a Research Report?

Q.P. Code : 11934

(मराठी रूपांतर)

[वेळ: तीन तास]

[गुण: १००]

- सूचना: Please check whether you have got the right question paper.
१. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा, परंतु एका विभागातील जास्तीत जास्त तीनच प्रश्न सोडवा.
 २. दोन्ही विभागातील उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.
 ३. उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ४. साधा कॅलक्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.
 ५. विनंतीवरून आलेखपत्र देण्यात येतील.
 ६. आलेखपत्र उत्तरपत्रिकेत बांधावे.

विभाग-१

- प्र.१** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) संशोधनाची व्याख्या द्या आणि शास्त्रीय संशोधनाची वैशिष्ट्ये विशद करा.
ब) संशोधनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
क) संशोधन कार्याची प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.२** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) चांगल्या नमुन्याचे निकष कोणते आहेत?
ब) नमुना सर्वेक्षण पद्धतीच्या गुण-दोषांची चर्चा करा.
क) संभाव्यता नमुना निवडीच्या विविध पद्धतींचे वर्णन करा.
- प्र.३** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०
- अ) निरीक्षण पद्धतीच्या गुण-दोषांची चर्चा करा.
ब) तथ्य संकलनाची प्रश्नावली पद्धत स्पष्ट करा.
क) तुम्ही केलेल्या एखादया विशिष्ट अभ्यासाचा थोडक्यात अहवाल द्या.

Q.P. Code : 11934

प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ) i) 'वर्गीकरणाचे आधार' यावर टीप लिहा. ०४

ii) पुढील माहितीवरून स्तंभालेख काढा. ०६

गुण	०-१०	१०-२०	२०-३०	३०-४०	४०-५०
विद्यार्थी संख्या	०२	२७	४८	३५	२०

ब) पुढील माहितीवरून गणितीय मध्य व बहुलक काढा. १०

वजन (किग्रॅ)	२०-२५	२५-३०	३०-३५	३५-४०	४०-४५
मुलांची संख्या	१५	२५	३०	१८	१२

क) पुढील माहितीवरून चतुर्थक विचलन (QD) काढा. १०

उत्पन्न (रु)	१००-१५०	१५०-२००	२००-२५०	२५०-३००	३००-३५०	३५०-४००
कामगार संख्या	०५	१२	२३	३५	२१	०४

विभाग-२-

प्र.५ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ) पुढील माहितीवरून स्पीअरमानचा श्रेणी सहसंबंध सहगुणक काढा.

परीक्षक I- गुण	८०	७८	९०	९२	७५
परीक्षक II- गुण	९०	८७	९३	९१	८९

ब) पुढील माहितीवरून 'क्ष' चे 'य' वरील आणि 'य' चे 'क्ष' वरील समाश्रयण समीकरण शोधा.

$$n=१०$$

$$\sum \text{क्ष} = २५०$$

$$\sum \text{य} = ३२०$$

$$b_{\text{क्ष}} = ०.९५$$

$$b_{\text{य}} = 1.05$$

क) तीन वर्षीय सरकती सरासरी पद्धत वापरून कल शोधा.

वर्ष	२००६	२००७	२००८	२००९	२०१०	२०११	२०१२	२०१३
उत्पादन (किग्रॅ)	२२०	२४०	२५०	२७०	२९०	३००	३१०	३३०

Q.P. Code : 11934

प्र.६ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ) i) निर्देशांकाचे उपयोग स्पष्ट करा. ०५

ii) पुढील माहितीवरून वास्तव उत्पन्न काढा. ०५

वर्ष	२००६	२००७	२००८	२००९	२०१०
उत्पन्न (रु)	६००	७००	८००	९००	१०००
निर्देशांक	११०	११५	१२०	१२५	१३०

ब) पुढील माहितीवरून फिशरचा निर्देशांक काढा. १०

वस्तू	P_0	Q_0	P_1	Q_1
अ	२०	१०	२२	१०
ब	२५	१२	३०	१२
क	३०	८	४०	६

क) पुढील माहितीवरून राहणीमानाचा निर्देशांक काढा. १०

वस्तू	चालू वर्ष किंमत (रु)	पायाभूत वर्ष किंमत (रु)	भार
अन्न	६०	५५	२५
वस्त्र	४०	३२	१५
घरभाडे	३०	२८	२२
इंधन व वीज	२५	२२	१८
इतर	५०	४६	२०

प्र.७ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ) गृहीतकृत्याची व्याख्या द्या आणि संशोधनातील त्याची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) चांगल्या गृहीतकृत्याचे निकष कोणते आहेत?

क) गृहीतकृत्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.८ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २०

अ) संशोधन अहवालाच्या प्रकारांची चर्चा करा.

ब) संशोधन अहवालाच्या आराखड्याची रूपरेषा द्या.

क) संशोधन अहवाल लिहिताना कोणती खबरदारी घ्यावी?

T.Y.B.A.
ECONOMICS
International Economics
(PAPER – VIII)

Q.P. Code :08211

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. Answer any five questions selecting not more than three from any section.
2. Figures to the right indicate full marks.

SECTION I

- Q.1** Examine. (any two) **20**
a) Ricardo's theory of international trade.
b) Factor endowment theory of international trade.
c) Leontief paradox.
- Q.2** Explain (any two) **20**
a) Factors determining capital mobility.
b) Wage – convergence
c) Role of FDI.
- Q.3** Discuss (any two) **20**
a) Economic arguments for protection.
b) Export – oriented trade strategy
c) Labour standards and environment issues in WTO.
- Q.4** Explain (any two) **20**
a) Theory of optimum tariff.
b) Voluntary export restraint and commodity agreements.
c) Meaning and effects of tariffs.

SECTION II

- Q.5** Examine (any two) **20**
a) Structure of balance of payments
b) Types of disequilibrium in balance of payments
c) Monetary measures to reduce deficit in balance of payments.
- Q.6** Explain (any two) **20**
a) Functions of foreign exchanges market.
b) Purchasing power parity theory.
c) Spot and forward exchange rates.
- Q.7** Discuss (any two) **20**
a) Fixed versus flexible exchanges rate system.
b) RNC of IMF
c) Exchange rate experience between oil stocks, 1973 – 1980.
- Q.8** Explain (any two) **20**
a) Benefits and types of economic integration
b) NAFTA
c) SAARC

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना : १. कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा, ज्यामध्ये कोणत्याही एका विभागातील तीनपेक्षा अधिक प्रश्न असू नयेत.
२. उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण दर्शवितात.

विभाग १

- प्र.१ अभ्यासा (फक्त दोन) २०
अ. आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा रिकार्डोचा सिद्धांत
ब. घटक विपुलतेचा आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा सिद्धांत
क. लिऑन्टीक विरोधाभास
- प्र.२ चर्चा करा (फक्त दोन) २०
अ. भांडवल गतीक्षमतेवर परिणाम करणारे घटक.
ब. वेतन - अभिसारण
क. परकीय थेट गुंतवणुकीची भूमिका.
- प्र.३ स्पष्ट करा. (फक्त दोन) २०
अ. संरक्षणाच्या संदर्भातील आर्थिक युक्तिवाद
ब. निर्यात - प्राधान्याची व्यापार रचना.
क. जागतिक व्यापार संघटनेच्या संदर्भातील शेम परिणाम आणि पर्यावरणाचे मुद्दे.
- प्र.४ स्पष्ट करा. (फक्त दोन) २०
अ. पर्याप्त जकात सिद्धांत
ब. ऐच्छिक निर्यात बंधने आणि वस्तू करार
क. जकातीचा अर्थ आणि परिणाम

विभाग ब

- प्र.५ अभ्यासा (फक्त दोन) २०
अ. व्यवहार तोलाची रचना
ब. व्यवहार तोलाच्या असमतोलाचे प्रकार
क. व्यवहार तोलातील तुट कमी करण्याचे मौद्रिक उपाय

- प्र.६ चर्चा करा. (फक्त दोन) २०
अ. परकीय चलन बाजाराची कार्ये
ब. खरेदी शक्ति समता सिद्धांत
क. हजर आणि वायदा विनिमय दर
- प्र.७ स्पष्टीकरण करा. (फक्त दोन) २०
अ. स्थिर विरुद्ध लवचिक विनिमय दर प्रणाली.
ब. आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची भूमिका
क. १९७३ - १९८० च्या तेल धक्याच्या कालावधीतील विनिमय दराच्या संदर्भातील अनुभव
- प्र.८ चर्चा करा(फक्त दोन) २०
अ. आर्थिक एकात्मिकारणाचे फायदे आणि प्रकार
ब. नाफ्ता (NAFTA)
क. सार्क (SAARC)
-

T.Y.B.A.
ECONOMICS
Export Management
(PAPER – IX)

Q.P. Code :09027

[Time: 2½ Hours/3 Hours]

[Marks:80/100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. **Attempt any four questions.**
 2. **Figures to the right indicate full marks.**
 3. **The student of IDOL should attempt any five questions for 100 marks in 3 hours.**

1. Attempt **any two** of the following:-
 - (a) State the functions of Export manager. **10**
 - (b) Discuss the qualities required to be successful Export manager. **10**
 - (c) Explain the products designing strategies. **10**
2. Attempt **any two** of the following:-
 - (a) Examine the role of GATT in promoting International trade **10**
 - (b) What are the functions and achievements of UNCTAD? **10**
 - (c) Explain the Role of SAARC in promoting foreign trade **10**
3. Attempt **any two** of the following:-
 - (a) What is the meaning of tapping foreign market? Examine the role of foreign office in export marketing. **10**
 - (b) In what way trade fairs and exhibition help exporter to penetrate in foreign markets? **10**
 - (c) Examine the contribution of festivals and Trade delegation in promoting exporter. **10**
4. Attempt **any two** of the following:-
 - (a) What is export pricing? What are the cost factors involved in it? **10**
 - (b) Write a detail merits and demerits of skimming Pricing strategy. **10**
 - (c) Calculate the FOB price from the following details. **10**
 - 1) Ex-factory cost. Rs.60,000
 - 2) Packing cost Rs.12,000
 - 3) Transport cost Rs.4,000
 - 4) Loading charges Rs.4,000
 - 5) Profit margin 15% of FOB cost
 - 6) Duty draw back 15% of FOB price.
5. Attempt **any two** of the following:-
 - (a) What is significance of export finance? What do you mean by post-shipment finance? **10**
 - (b) Examine the role of ECGC in promoting Indian exporter **10**
 - (c) Explain the role of EXIM bank in Export development in India. **10**
6. Attempt **any two** of the following:-
 - (a) What are the different types of letter of credit? **10**
 - (b) Explain in brief shipping documents required by an exporter. **10**
 - (c) Explain the various incentives to an exporter. **10**
7. Write a note on **any Two** of the following:- **20**
 - (a) Importance of Branding
 - (b) WTO
 - (c) Comodity Board
 - (d) Certificate of origin.

[वेळ: २½ तास/३ तास]

[गुण:८०/१००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
 २. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३. दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांनी कोणतेही पाच प्रश्न १०० गुणांसाठी ३ तासात सोडवावेत.

१. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:-
 अ) निर्यात व्यवस्थापकाची कार्ये सांगा. १०
 ब) यशस्वी निर्यात व्यवस्थापकाच्या अंगी आवश्यक असलेल्या गुणांची चर्चा करा. १०
 क) उत्पादन आराखडा व्यूहरचना स्पष्ट करा. १०
२. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:-
 अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापार वृद्धीबाबत 'गॅट'च्या भूमिकेचे परीक्षण करा. १०
 ब) अंकटाडची(UNCTAD) कार्ये व यशस्विता कोणती? १०
 क) विदेशी व्यापार प्रोत्साहनाबाबत सार्कचे भूमिकेचे परीक्षण करा. १०
३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:-
 अ) विदेशी बाजारपेठांचा शोध म्हणजे काय? अशा शोधासंदर्भात विदेशी कार्यालयाच्या भूमिकेचे परीक्षण करा. १०
 ब) विदेशी बाजारपेठेत शिरकाव करण्यासाठी व्यापारीजना आणि प्रदर्शने कशाप्रकारे मदत करतात? १०
 क) विदेशी व्यापार वृद्धीसाठी 'उत्सव' आणि व्यापारी प्रतिनिधी मंडळाच्या भूमिकेचे परीक्षण करा. १०
४. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:-
 अ) निर्यात किंमत म्हणजे काय ? त्यामध्ये अंतर्भूत असणारे खर्च घटक कोणते? १०
 ब) फायदा उठविणाऱ्या किंमत व्यूहरचनेच्या गुण-दोषांचे सविस्तर स्पष्टीकरण द्या. १०
 क) खाली दिलेल्या माहितीच्या आधारे एफ.ओ.बी. किंमत काढा. १०
१) कारखान्याचा खर्च	रु. ६०,०००
२) बांधणी खर्च	रु. १२,०००
३) वाहतूक खर्च	रु. ४,०००
४) जहाज भरण खर्च	रु. ४,०००
५) नफ्याचा प्रमाण	१५% एफ.ओ.बी. खर्चाच्या
६) करपरता	१५% एफ.ओ.बी. किंमतीच्या.

५. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:-
- अ)निर्यात वित्तपुरवठ्याचे महत्व कोणते? निर्यातोत्तर वित्त पुरवठा म्हणजे काय? १०
- ब)भारतीय निर्यातवाढीसाठी इ.सी.जी.सी. भूमिका स्पष्ट करा. १०
- क)भारतीय निर्यातवाढीसाठी निर्यात-आयात बँकेची (EXIM) भूमिका स्पष्ट करा. १०
६. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा:-
- अ) पतपत्राचे विविध प्रकार कोणते? १०
- ब)निर्यात दाराला आवश्यक असणारे जहाजविषयक कागदपत्रे थोडक्यात स्पष्ट करा. १०
- क)निर्यातदाराला प्राप्त होणारी विविध प्रलोभने स्पष्ट करा. १०
७. कोणत्याही दोहोवर टिप लिहा:- २०
- अ)चिन्हांचे (Branching) महत्व.
- ब)जागतिक व्यापार संघटना(WTO)
- क) निर्यात वस्तू मंडळे
- ड) उत्पादन उगम प्रमाणपत्र
-